

Jan Harmensz Kruls, Minne-spiegel ter deughden

<https://hdl.handle.net/1874/30054>

V O O R - R E D E N ,

Tot inleydingh

Van het navolghende Werck ,

Sijnde

W E G H - W Y S E R

T E R

D E V G H D E N .

Als dien oneyndelijcken Godt, (Weerdigen Lefer) een Godt des eeuwigheydts , aenvingh het begin des Werelds , heeft hy gheschapen dat groote, ende onbegrijpelijcke werck des Hemels , ende der Aerden , sijnde des sondaeghs ; Daer nae sijnde des maendaeghs, heeft gheschapen de Firmamenten; Des dinfdaeghs de Planeten; Des woensdaeghs Son ende Maen ; Des donder-daeghs de Voghelen des Loghts , ende Visschen der wateren ; Des vrydaeghs heeft hy gheschapen *Adam* ende *Evam*.

Inder waerheydt, rechte ghetuygenisse dat hy sich bewesen heeft te zijn onsen Heer, ende onsen Godt ; die , als hy nu ghereet gemaect hadde dien grooten ende heerlijcken Herbergh, de selfde heeft beset met inwoonderen , al t' saemen inghestort zijnde een besondere liefde, sulcx dat den eenen dit, den and'ren dat sal lief hebben.

Alsoo verscheyden als Godt Almachtigh de menschen gheschapen heeft in veranderingh van persoonen (niet sonder sijn Godlijcke voorzichtigheyt) alsoo heeft hy oock ghegeven yder mensch sijn besondere conditie, den eenen geneyght tot rijck-

*

dom-

dommen ; Den ander lievende de staet-fucht en't ghebieden ; Een ander edelheyt ende af komst , als dierghelijcken ; Hier mede den weerdighen Leser te kennen gevende dat onse oogemerck is , niet soodanighe saecken voor waerdighe ende heere-lijcke aente raden , ende te leeren betrachten , maer alleen de Edelheyt der deughden door dit ons rijm-werck voor een besondere schat te leeren om-helfen.

Sijnde de liefde tot wereltsche saecken een ydele liefde, ghelijck dat ydel sijn die saken selve ; wesende ons leven ghelijck een Schip-vaert , ofte een pijle uytgheschooten vande Boghe die inder haeste wegh vliedt , sijnde de daghen onser jaren als schaduwten die voorby gaen ; Sijnde onse lichamen niet anders als stoffe der Aerden met den windt verstuuyvende ; Wat willen wy stoffe ende Aerde soecken ende aenhanghen't gheene met onse lichamen tot aerde moet verkeeren ? Laet ons veel liever trachten (sijnde nader zielen onsterflijck, van dien goeden ende onsterflijcken Godt gheschapen) nae soodanighe saken die ons kunnen geven de wellust van dat onsterflijck leven des Hemels, als daer toe noodich sijnde de wercken der deuchden.

Om daer toe te komen dat wy het Hemels voor dit Aertsche leven mochten betrachten , soo en moeten wy niet lieven de werelt ende de ydelheden des werelts naer het lichaem , sijnde even soo vergancklijck als het lichaem selve (gelijck wy geseyt hebben) maer : Wy moeten lieven voor al dien grooten ende waerachtigen Godt, met alle het ghene in Gode over een komt, ende Godtlijck is.

Wat isser eyghener aen Gode als de deuchde ? Sijnde een Moeder aller waerheyt ; Een Goddinne aller liefde ; Een *Prin-cessse* aller vrede ; Ende een Voedster aller vreughde naer de ziele.

Weerdighe Leser, in fiende de weerdicheyt der deuchden, d'onweerdigheyt der ondeuchden, kan ick V. E. het eene niet ghenoech aen raden ende het ander niet ghenoech teghen maken, wat sijn de rijckdommen deser werelt? voetsels vande ondeucht, wellust ende dierghelijcke misbruycken; Ende wat sijn de misbruycken anders als leyts-lieden ter verdoemenisse, sijn de het schrickelijckste dat oyt een ziele toe mach komen.

O wijse Heydenen! O gheleerde *Philosophen*, die geen wetten hebt ghekent ter deuchden, als alleenlijck de wetten der natuuren, ende nochtans oprechte versmaders vande rijckdommen ende goederen des werelts geweest, sulcks dat dien deughdelijcken *Crates* sijne goederen heeft gheoffert aen de Zee baren, sprekende dese goude ende Goddelijcke woorden. 't Is my beter dat ick u verdrencke, dan dat ick van u verdroncken worde. Wat exempel heeft ons nae ghelaten dien wel vernoeghden *Diogenes*, ons tot leeringh met een Burgherlijcken wooningh ons te vreden te houden, ô deughde: Met dewelcke de Heydenen ver overtreft hebben onse heden-daeghsche *Christenen*; ô deughde: Oft ghy mocht gesocht worden door dese onser Wegh-Wyser tot dien eynde, als zijnde de trappe om te klimmen nae die eeuwige vruchten des Hemelsche levens.

O weerdigheyt der deughden; hoe wel zijt ghy bekend gheweest by dien Heydenschen schrijver *Seneca*, sulcx dat hy seght dat een Zaligh leven niet en bestaet in wellust, maer in deughden; Iemandt redelijck sijnde, ende wil met dit geselschap gaen in een Zaligh leven, die moet (seght hy) de Deughd de voorgangh laten hebben, sijnde de deughde van soo grooten waerde, heb ick my benaersticht eenighe middelen daer toe aen te wijsen, door dese mijne geringhe rijmen, op wiens tijtel wy de doodt als een wijser ter deughden sijn stellende, te kennen ge-

vende dat aller dinghen eynde de doot sy ; Rijckdom ende wel-
 lust worden door de doot verlaten ; Ziel ende lichaem door de
 selve gescheyden , hebbende die machten eens ende voor altijd
 van Godt ontfanghen dat sy (so seker als Godt seker is) ons een-
 mael van dit leven sal ontblooten ; Ende dat onseecker oft het
 huyden sijn sal , ofte morghen , niet verskert door onse Ionck-
 heyt , niet verskert door onse sterckheyt , derhalven onse ghe-
 dachten stellende op de waerachtigheyt van 't sterven , op de
 onwiffigheyt hoe haest , laet ons dan de Deughde als het opper-
 ste goet na der Zielen , omhelsen ende aenkleven ; Versaken en-
 de afsnijden alle middelen ende oorsaecken ons tot on-deught
 leydende , op dat wy niet en vervallen in soodanige ellenden als
 die gene , vande welcke wy alhier Historischer wyse verschey-
 de exempelen in Rijmen hebben voor ghestelt , ende aen-
 ghewesen , laeten wy ons toonen niet minder liefde tot de
 Deughdt te hebben , als wel de Heydenen in haren tijt , laet ons
 leeren van *Seneca* , wiens woorden waerdigh zijn in onse herten
 ghedruckt te worden , met de welcke ick wil fluyten ende seg-
 gen aldus , *de ware gelucksaligheyt bestaet inde Deught* , ende *de Deught is*
genoegh om zaligh te leven , weerdighe Leser ! bedenck dit wel , wel
 bedenckende neem het ter herten , ter herten nemende sal het
 kunnen dienen daer toe dat het van ons hier voor ghestelt is , te
 weten tot een Wegh-Wyfer ter Deughden , de welcke ick den
 weerdighen Leser mits dese toe-eygene , doeter u voordeel me-
 de , ende ghebruyckt een goet ordel , 't gun wenscht die is ende
 blyven sal

V. E. gebeelen dienstwillighe

JAN H: KRUL.

W E G H - W Y S E R

T E R

DE V G H D E N .

T W E E D E D E E L .

W. G. H. W. Y. S. M.

THE

DEVELOPMENT

OF THE

TWEEDE DEEL.

*Den Mensch blyft noyt in noadt verlegghen
Als by sich keert van quade wegghen.*

IK heb eens op een tijt een vreemde saek gelesen,
En na mijn dunkt, soo kend't den Leser dienstigh wesen;
Dies ik te voorschijn breng d'Historie die ik las,
Wiens inhoud (alster volgt) in 't kort beschreven was,
God hadt een seker vrundt een eenigh soon gegeven,
Doch desen in sijn leught, en was niet goet van leven,

Hoewel de Vader hem met Vaderlijke vlijt
 Vermaenden tot de deugd, bestraffen t'allen tijd,
 Hoewel de Vader hem vermaenden God te eeren,
 En van zijn quaden gang tot beter wegh te keeren,
 Maer hy in 't quaed verherth, en acht het alles niet,
 Wat hem de Vader seyde, of wat hy hem gebied;
 Hy die van dag tot dag, loopt met de ruwe gasten
 Die noyt op God den Heer noch zijn geboden pasten,
 Hy die van dag tot dag met Inood gespuys verkeert,
 Waer van hy anders niet als alle ontucht leert,
 Hy die niet anders doet als dobbelen en spelen,
 Soect met bedroch en list sijns Vaders gelt te stelen:
 Hy die tot dronckenschap is alle daeg gesint,
 Hy die 't geselschap vande lichte vrouwen mint,
 Hy die in alles doet, wat goddeloosen plegen,
 En gaet geen ander padt, als dese quade wegen;
 Hy die den ouden Man zijn Vader oorzaak geeft
 Als dat hy alle daeg in groote hertseer leeft.
 Hy, die niet anders wenscht als dat de Vader sterve,
 Hy, die niet anders wenscht als 't goet te mogen erve;
 Hy, die in 't minste deel de Vader yets ontsiet,
 Noch oyt beweging krijgt uyt 's vaders droef verdriet,
 Hy, die in 't quaed verblint, loopt doolen inde sonden,
 En dat van dag tot dag, en dat tot aller stonden,
 Hy die de vreesse Gods in 't minste niet en kent,
 Hy die van langer hand het quaed heeft aengewent,
 Hy die in 't eerst het quaet ter herten heeft genomen,
 Die is door 't eene quaed in 't ander quaet gekomen,
 Die is van d'eene sond, in d'ander sond' geraekt,
 Hy, inde sonden heeft een qua gewoont gemackt,

De sonde so sy niet in 't eerste wert bestreden,
 Die kruypt gelijk een Pest, en dat door al de leden,
 Indien men in 't begin de sond niet tegen staet,
 Eylaes! sy wortelt in, en oorsaekt alle quaet,
 De Vader vande Soon, die in sijn oude dagen,
 Van Gode wort geraekt, met siekte wort geslagen,
 Met krankheynt word besocht, sijn lyden voelt soo groot,
 Dat hy in hem bevind te loopen na de dood,
 Hy die sijn levens tijt ten eynden soekt te vlieden.
 Die doet noch synen Soon voor 't laest by hem ontbieden;
 Die doet daer synen Soon verschynen voor het bed,
 En geeft hem voor sijn dood noch eerst een vaste wet,
 Die gaet sijn eenig kint op dese wijs vermanen,
 Oogt, sey d hy, lieve soon, op uwe vaders tranen;
 Gedenkt mijn lieve Soon, op uwen Heer, en God,
 Ghy die noyt hebt geacht mijn leering en gebod,
 Waer in mijn droeven dag in droefheyd loopt ten enden,
 En eyndigt in verdriet, in hertseer, en ellenden,
 Dewijl dat my de dood om 't herte leyt en wroet,
 Dewyle ick gevoel dat ik nu scheidt moet,
 Dewijl ik vast gevoel het eynde mynes leven,
 En dat ik nu eer lang de wereld sal begeven,
 Dewijl ik door de dood hier uyt dit aertsche dal
 Tot in een ander land van u verhuysen sal,
 Dewijl dit aertsche vlees verrotten sal in d'Aerde,
 Dewijl ick nu de reys moet met de dood aenvaerde,
 Soo bid ik eens dat ghy u oogen open staet,
 En dat ghy doch aensiet mijn jammerlijcken staet,
 Heb ik voor desen tijt u hert niet kunnen raken,
 Heb ik voor desen niet u anders kunnen maken.

Hebt ghy voor defen niet na mijn vermaen gehoort?
 Soo doet het, lieve Soon, fo doet het rechte voort.
 Hebt ghy voor defen my noch geen gehoor gegeven;
 Ik bid u lieve Soon leef beter, na mijn leven.
 Hebt ghy tot noch geleeft in sonden grof en groot,
 Ik bidd' u lieve soon verlaetse na mijn doot.
 Wat is t' eylaes! wat is 't re leven inde sonden?
 Wat heeft men door de fond ter werelt niet bevonden?
 Heeft God niet om de fond, de menschen doen vergaen?
 Gelijk hy heeft aen die van Sodama gedaen,
 Waer is den rijken man? een aller sonden slave,
 Eylaci! in een poel van eeuwich vuyr begrave,
 Dit is der sonden loon die God den genen geeft,
 Die buyten Godes vrees, in alle sonden leet,
 Wat gruwel moet het zijn, dat God door sijn geboden,
 De ziel die sonde doet, tot straffe, dreyght te dooden?
 Wat gruwel is de fond? mijn soon bedenkt het wel,
 Dat sy veroorsaekt heeft, de doot, en ook den hel.
 Wat gruwel is de fond, dat Christus uyt Marye
 Geboren moeste zijn? en om de sonden lye,
 Soo veel verdriet en pijn, soo veel tormenten groot,
 En sterven aen het kruys dien smadelijken doot:
 O gruwelijke fond, ô troost, door Christi sterven,
 Ken yder zondigh mensch sijn saligheyt verwerven.
 Indien hy aen het kruys, en Christi lyden leert,
 Wat Christus door het kruys van 't sondigh hert begeert,
 Hy heeft voor ons geleen, en wil dat wy oock lyen,
 Hy heeft voor ons gestreen, hy wil dat wy oock stryen,
 En hy door syne doot wijft ons het sterven aen,
 Te sterven na de geest, de sonden regen staen,

Wat leert hy door sijn kruys? wat leert hy door sijn lyen?

Hy leert ons 't weelig vlees, in wellust te besnyen.

Hy wil dat syne doot sal zijn in onse sin.

Hy druckt ons door het kruys sijn droevig lyen in.

Hy wil ons hier den weg ter zaligheyt doen leeren.

Hy wijst ons hier door aen van sonden af te keeren,

Gelijk als David desen Coninklijk Propheet,

Als hy gefondicht had, berouw, en af-stant deed;

Een man naer Godes hert, in sonden swaer verlopen:

Gevoelt door Godes geest sijn hert, en ziele open.

Gevoelt door Godes geest in hem een open grond,

Een in-gang tot het hert een af-keer vande sond;

Hy voelt een sware last, hy voelt een groote smerte,

Omtrent sijn droeve ziel, en in sijn open herte,

Hy keert hem tot den Heer in't binnenst' sijns gemoet.

Hy stort ten oogen uyt een bracke tranen-vloet;

Hy offert een gebedt met schreyen en met suchten.

Hy offert aenden Heer veel aengename vruchten,

Een recht gemorselt hert, en een bedroefde geest,

Het geen ook aen den Heer is aengenaem geweest,

Hy scheen door recht berouw in tranens vloet te drenken,

De sonden mynder leugt, ò heer wilt niet gedenken,

Hy valt den Heer te voet, hy roept sijn Schepper aen,

En heeft over sijn sond een ware boet gedaen.

Manasses desgelijcx, met schreyen en met klagen

Heeft aen sijn Heer en God het herte opgedragen;

In tranen syne bed gewasschen dag en nacht,

Met suchten en berouw veel dagen doorgebracht,

Den Heer heeft sijn gebed en rouwig hert ontfangen,

Waer door hem ook den Heer sijn dagen deed verlangen:

Myn Soon, ik bid, onthoud dees leering doch van myn,
 En wiltse na myn dood doch vaek gedachtich zyn,
 Het is de wille Gods dat ik als nu moet sterven,
 En ken u na myn doot geen groote gaven erven.

Ghy hebt voor desen myn als niet met al geacht,
 Ghy hebt onnuttelyk het myne doorgebracht,
 'K heb alles opgefet om u tot staet te trekken,
 Doch wat ik heb ghedaen ten kost my niet ve! strekken,
 Ghy hebt uws vaders raet voor desen niet gewilt,
 Ghy hebt uws vaders haaf onnuttelyk verspilt,
 Ghy hebt na myne raet, ey laes! noyt willen leven,
 Dies ken ik nu aen u geen erref overgeven.

Maer so ghy noch voor 't laest mijn leering geeft gehoor,
 Ik sal u evenwel een middel stellen voor
 Waer door dat ghy u sult noch kunnen onderhouwen,
 Dat is wilt vastelijck in God den Heer vertrouwen.

Doet boete voor u sond, neemt roevlucht tot den Heer,
 Neemt vastelijck voor u te sondigen noyt weer,
 Leeft inde vreesse Gods en hebt den Heer voor oogen,
 Hy sal sich in u noot genadelijck medogen,
 Het geen dat David seyt dat sal aen u geschien,
 Verlaten heb ik noyt rechtveerdig mensch gesien,
 Noch nimmermeer sijn zaet door armoedt broot behoeven,
 God troost rechtvaerdige, verblijt in noot de droeven:

De vader heeft den soon beweeght in sijn gemoedt,
 Soo dat hy dit gebedt aen sijnen vader doet,
 Mijn vader: mijn berout mijn goddeloose leven,
 Ick bid u, wilt het doch vergeten, en vergeven;
 Mijn vader, heb ick u voor desen niet gevreesst,
 Een ongehoorsaem kint, een ruwen gast geweest,

Mijn Vader heb ick my niet na u wil gedragen,
 V Vaderlijk vermaen los inde wint geflagen,
 Weerspannigh en rebel u wetten niet ge-eert,
 En tegens uwen dank met quaden heb verkeert,
 Mijn Vader: heb ik u vertorent met mijn sonden,
 Hebt ghy my willigh noyt naer uwen wil gevonden,
 Heb ik voor defen niet op u vermaen gepaft,
 Heb ik dus langh geweest een ongehoorfaem gaff,
 Nu fal ik,foo het God belieft, mijn anders quyten,
 De tijt die God my gunt in beter leven flyten,
 Soo God u dagen rekt, 't geen ken door God gefchien,
 Ghy fult na defe tijt een vreughde aen my sien,
 Soo veel verdtiet als ik u dus langh heb gegeven,
 Soo vele vreucht foud ghy nu weer van mijn beleven,
 Indien dat mijn gebedt foo veel aen God vermach,
 Sal ik noch fijn een vreucht in uwe ouden dagh,
 Indien het God belieft u dagen te vermeerren,
 Ik fal mijn Vader doen al wat hy mach begeeren,
 De leffe die ghy hebt, mijn Vader, my gedaen,
 Die is my in het hert, ja tot de Ziel gegaen,
 Ik segge tot de Ziel, daer teeltfe rijpe vruchten,
 En doet mijn in berouw, om mijne sonden fuchten:
 Ik heb u menighmael veroorfaekt groote pijn,
 Mijn Vader, ach! ik bid, ic bid vergeeft het mijn;
 Ik voele mijn gemoed met foo veel smert bestreden,
 Als ghy wel droef heyt hebt om mynent wil geleden;
 Berouw mijn herte knaeght, met innerlijk verdriet,
 Nu mijn verblinde geeft fijn groote mislagh fiet,
 De vader heel beweeght, en vrolijk in zijn lyen,
 Schept in fijn droeve ftaet een hertelijk verblyen.

Wel feyt hy lieve foon, 't is my een groote vreucht,
 Dat ik in u bespeur genegentheyt ter deught,
 't Is my een groot vermaek in mijn verloopenen leven,
 Dat ghy u nu voortaan ter deughden wilt begeven,
 Komt u beloften na, ghy sult, onthoud het mijn,
 V leve dagen lank van God gezegent zijn,
 Ik sal in goede rust dan vande werelt s'cheyen,
 Dewyle ghy nu wilt een beter leven leyen,
 Ik voel dat my de doot vast nadert aen het hert,
 Ik voel van uur tot uur door innerlijke smert,
 Dat ik verwonnen ben, en sterf in alle deelen.
 In uwen handen, Heer, wil ik mijn ziel bevelen.
 Hy geeft de laeste snik, en s'cheyt van 't leven af,
 En wort ter rechter tijt gedragen na het graf.
 Den Jongman heel bedroeft, gaet treuren ende klagen
 Dat hem sijn Vader is nu door de doot ontdragen,
 Hy drukt sijn vaders les ghestadigh inde sin,
 Hy beelt sich alle daegh sijn quade leven in.
 Hy voelt in sijn gemoet de kennis van sijn daden,
 Hy voelt met groot berouw sijn herte overladen,
 Fy my, feyt hy, dat ik gedooft heb so verblint,
 De boofheyt in mijn jeught soo goddeloos bemint.
 Fy my dat ik dus langh bleef aen het quaet gebonden,
 Fy my, die ben geweest een slave vande sonden:
 Fy my, die eer en deughd soo heyloos heb vertreen,
 En om vergiffenis mijn Schepper noyt gebeen.
 O God Almachtigh God, wanneer ik van mijn leven
 Aen uwe Majesteyt eens rekening moet geven,
 Hoe sal ik voor u staen? indien, ik my, o Heer,
 Wt gantscher herten niet van deser uur bekeer;

Ik bid u goede God vergeeft my mijn misdaden,
En toont den fondaer doch genadelijk genaden.

Heb ik door sonden u vertoornt in mijn jeught,
'k Hoop dat ik u weer sal versoenen door de deught,
Heb ik u, ô mijn God vergramt met sondigh leven,
Ghy wilt door recht berouw den fondaer 't quaet vergeven.

Leer my door uwen geest, leer my, ô Heer, te doen,
Al 't geen van nooden is, daer ik u mee versoen,
Geeft my voor alle dingh, o Heer van alle Heeren,
Mija ziele saligheyt voor 't noodighst te begeeren,
Dit is het opper deel, dit is het hooghste goet,
Dat een recht Christen mensch van God begeeren moet.

Ik bid u goede God, regeerder aller saken,
Geef dat ik eereljk mach door de werelt raken;
Ik bid u goede God, wijst my een middel an,
Waer mee ik goddelijk mijn nootdruft winnen kan,

Ik wil van dees tijdt af het boose leven haten,
Ik wil van dees tijt af 't gheselschap varen laten,
Ik wil van dees tijt af, ik wil van deser stont,
Begeven my tot God uyt een oprechte gront,
Hy die in dit ghebedt volhert verscheyde dagen,
Hy die aen God den Heer sijn hert heeft opgedragen,
Hy die van God den Heer met hongers noot en smert,
Met armoed en verdriet nu seer geslagen wert,

Hy die van God den Heer versocht wort met veellyen,
Hy, die sich vindt gestelt om mannelijk te strijen.

Hy, die met Godes wil geduldigh was te vreen,
Heeft Gods verfoekingh langh lijdsfamelijk geleen;
Hy, inde grootste noot van ongemak gekomen,
Raect op een seker tijt heel wonderlijk aen 't droomen,

Het schein der yemant quam en sprak hem soetjes aen,
 Als dat hem God den Heer soud uyt syn noot ontslaen,
 En hem een overvloed van schat, en rijkdom geven,
 Waer van hy rijkelijck sijn leven langh soud leven.
 Het schein hem in sijn droom te worden aengeseyt
 Als dat hem het geluk haer gunst had toegeleyt,
 En dat hy moeste gaen hem uyt der stadt vervoegen,
 En op een seker plaets betrachten syn genoegen;
 Dat op een seker brugh hy vinden soud een vrient,
 Waer door dat het geluk soud worden hem verlient,
 Een die hem seggen soud, waer heen hy sich moest keeren,
 Indien hy was gesint te krijgen sijn begeeren;
 Soo haest als hy ontwaect, en opent sijn gesicht,
 Soo haest als hy aenschouwt het lieve morgen licht.
 Soo haest als hy begint by sijn gedacht te komen,
 Wel, seyt hy, hoe ontstelt ben ik van dese droomen?
 Ik voel een strijt in my, de droome my gebiedt
 Te trachten dat ik werd verlost uyt dit verdriet.
 Maei ach! ik ben verdooft, mē mach geen droom vertrouwē,
 Het is een ydelheydt op losse-droom te bouwen,
 Nochtans myn geest getuycht, indien ik het besta
 En met een vast geloof na dese plaette ga,
 Dat my een seker vrundt sal komen aen te seggen
 Waer dat ik vinden sal een schat verborgen leggen,
 Myn geest getuycht het my, het sal my zijn geseyt,
 Dat op een seker plaets een schat begraven leyt,
 Den yver synes drooms die heeft hem aengedreven,
 Soo dat hy zich terstont heeft na de plaets begeven,
 Alwaer hy op de brugh de helleft van den dach
 Gingh treden eer hy daer een mensche komen sach,

Een flechten bedelaer die fat met groot verlangen
 Aen 't eynde vande brug om Alomoes t'ontfangen,
 Die fiet dat hy daer heeft een langen tijt gegaen,
 Die denkt vast by fich selfs, wat wil hier uyt ontstaen,
 Na eenigh overlegh, bedenkt hy fich ten lesten,
 En spreekt hem aen, en seyt, vrunt hout het my ten besten,
 Is 't fake dat ik u, in u gedachten steur;
 My dunkt dat ik in u veel swarigheyt bespeur,
 Het is de meeste tijt van desen dagh verleden,
 Dat ghy hier op de brugh alleenigh hebt gaen treden,
 Ghy hebt den meesten dag hier op de brugh gedwaelt,
 Ghy hebt, na dat my docht, veel dingen overhaelt,
 Wat isser dat u let? wat is u wedervaren?
 Indien het u gelieft, soo wilt het my verklaren,
 Op hoop oft ik u kost behulliptamig zijn,
 Dus bid ik doch ontdekt u saken tegens mijn,
 Wel seyt hy wat is dit, wat komt my hier te voren,
 Gaet vrunt, gaet van my of, ik mach u reën niet hooren,
 Ghy zy het niet die my kunt helpen in mijn noot,
 V quelling ende mijn zijn beyde even groot,
 Ik weet niet hoe ik ben geweest soo sot van sinnen,
 Dat ik my door een droom heb laten overwinnen.
 Mijn sotheyt is mijn leet, mijn dwaefheyt my berouwt
 Dat ik my al te vast op droomen heb vertrouwt.
 Eylaes! een ydel schim verscheen my in het droomen,
 En op een lossen droom soo ben ik hier gekomen,
 My droomde, dat ik souw hier spreken met een man,
 En die my wyfen soud het geen niet wesen kan.
 My droomde dat my hier een mensche soud ontmoeten,
 Die mijn bedroefde sinert met vreugde souw versoeten,

In 't kort ik heb gedroomt ('t geen niet en ken gefchien)
 Als dat ik hier een vrunt op defe brugh foud sien,
 Die my ontdecken foud een onbekende fake,
 Waer door dat ic aen gelt, en rijkdom foud gerake;
 Maer ach! 't is ydelheyt, en rechte fottorny,
 Want wie op droom vertrouwt, vertrouwt bedriegery.
 Den Bedelaer die lacht, om 't geen hy hoorde seggen,
 Ik moet u eens wat nieuws, feyt hy, te voren leggen,
 Ik moet u seggen eens hoe op een feker tijt
 Ik door een ydel droom my felven had verblijt,
 't Gingh my, gelijk als u, had ik droom willen achten,
 Had ik gelijk als ghy mijn finnen en gedachten,
 In 't droomen aengeleyt, gelijk ghy hebt gedaen,
 Ik hadde overlanch hier inde Stadt gegaen;
 My droomde, in het huys dat naeft staet aen de haven,
 Lagh achter in den tuyn een pot met gelt begraven.
 En onder eenen boom, recht nevens het Prieel
 Daer foud ik defe fchat verkrijgen tot mijn deel.
 Maer noyt en is in my die fottigheyt gekomen,
 Dat ik my heb vertrouwt op wareloofe dromen.
 Den ander staet wat ftil, en let op defen fin,
 Na eenigh overleg, valt hem dat seggen in,
 Soud dit wel zijn de man, die my fal openbaren
 Die my de rechte wegh en middel fal verklaren?
 Waer door dat ik mijn droom noch voort vervolgen fal,
 En raken in het eynd oock uyt mijn ongeval,
 Ik hoop, en ik vertrouw, vaerd wel, feyt hy, mits defen,
 Vruntt 't is mijn tijt te gaen, den Heer wil met u wesen.
 Na dat hy hem nu heeft een langen tijt beraen,
 Na dat hy grondigh had den bedelaer verftaen,

Soo denkt hy by sich selfs, voorwaer dat was de gene
 Die, soo ik had gedroomt, is tot mijn hulp verschene;
 Voorwaer dit is de geen, die my te kennen geeft,
 Het geen dat door den droom mijn geest bevolen heeft;
 Het huys daer hy van feyt, dat pleegh al lang voor desen
 Mijs. Vaders eygen erf, mijns Vaders huys te wesen,
 Na dat hy my daer heeft de kennis van vertoont,
 Soo heeft mijn Vader selfs ook in dat huys gewoont;
 Die heb ik menigmael, en dikwils hooren seggen,
 Hoe datter vyant quam, en deed de Stadt beleggen,
 Hoe datter in dit huys gewoont heeft doen ter tijt,
 Een man van groote staet, geoeffent inde strijt,
 En die in het beleg van hun benauwde wallen,
 Op syne vyant is somwijlen aenghevallen,
 Waer van hy dikmaels heeft een groote buyt gebrocht,
 Die hy nu hier, nu daer als doen te bergen socht,
 Men heeft het overlangh in twijffeling gehouwen.
 Men is al over langh geweest van dat ver trouwen,
 Dat op die selve plaets na aller oogen schijn,
 Most een verborgen schat, of yets verholen zijn,
 Want na een langh beleg soo wiert de Stadt verloren,
 En desen vrunt die sturf een weynigh tijts te voren.
 Hy was by yeder een een rijcker man vermaert,
 En die in syne tijt veel rijkdom had vergaert:
 Maer als hy, door de doot van 't lichaem was ontbonden,
 En heeft men nieuwers na soo vele goet gevonden.
 Dit stelt mijn hope vast, en ik sal 't ook bestaen,
 Om met gelegentheynt na desen Tuyn te gaen,
 Hy, op een seker tijt is op die plaets gekomen,
 Heeft met gelegentheynt sijn slagen waer genomen,

Hy fiende een preeel, gelijk hem was gefeyt,
 Heeft het van ftonden aen op 't graven aengeleyt,
 In 't eynd, hy vind een pot met goude piftoletten,
 Hy vindter groote fchat gepakt in oude fletten,
 Hy (op het hoogft verblijt, gelijk men denken kan)
 Die wort door defe fchat een machtigh rijker man,
 Hy, die veel meerder had als noodig tot fijn leven,
 Heeft, daer het noodigh was, den armen mee gegeven,
 Hy heeft van defe fchat de helleft afgedaen,
 En foo in hunne noot, meer armen by geflaen;
 De reft heeft hy gebruykt, een handel aengenomen,
 En is door Coopmanschap aen meerder winft gekomen,
 Hy heeft in korten tijt vergaert een machtig goet,
 Gods zegen vloeyt hem toe in grooten overvloet,
 Hy heeft al wat hy wenscht, na fijne wil verkregen,
 Hy dankt fijn Heer en God voor die gewenschte zegen:
 Hy heeft uyt fijne winft, en overwonnen fchat
 Genomen ruym foo veel als hy gevonden had;
 Hy heeft uyt fijne winft foo veel, en meer genomen,
 Als hy verkregen had, en inden Hof bekomen;
 Heeft fijn gevonden fchat den armen aengedient,
 Wanneer hem God den Heer meer Rijkdom had verliet;
 Hy heeft hem in fijn ftaet foo eerlijk gedragen,
 Dat alle menfchen daer een groote vreucht aen fagen;
 Hy heeft fijn leven lang foo eerlijk geleeft,
 Dat yder hem het lof van een goet Christen geeft;
 Leer hier, ô armen Mensch! leer hier op God betrouwen,
 Leer hier in tegenfpoet een kloeke moed behouwen;
 Leer hier, ô fondigh Mensch, wie 't fondig leven laet,
 En met een oprecht hert tot fijnen Schepper gaet,

Dat Godt dien helpen fal in alle noot, en lyen,
 Dat Godt den Heer hem fal vertroosten en verblyen:
 En op gefetten tijt en op bequamen dagh
 Verleenen al het geen hem noodigh wesen mach:
 Leer hier ô sondigh volck, ô sondaers! wilt hier leeren,
 Met een oprecht gemoedt tot uwen God te keeren
 En met een vast besluyt (bekennende u schult)
 Dat ghy met sonden God noyt weer vergrammen sult.
 Dat met de hulpe Gods, ghy u voortaan sult wachten,
 Voor sonden metter daet, en sondige gedachten?
 Leer hier een goedeles, ô ongebonden leught
 Leer, dat ghy leven moet na wetten vande deught?
 O ongetoomde jeught, o kinders! wilt hier leeren,
 Gelijk dat Godt gebiet, u lieve Ouders eeren:
 Ist sake dat ghy u aen Ouders hebt misgaen,
 Soo denkt ook dat ghy selfs u Schepper hebt misdaen,
 Want wie sijn Ouders eert, eert God, en Gods geboden,
 Wie God eert, die verkrijght al wat hem is van nooden,
 Bewijft gehoorfaemheyt u ouders metter daet,
 Wie sijne ouders eert, het selden qualijk gaet.

E Y N D E.

Ccc

Een

Een boofse vrou, een quaet Huwlijk.

't **I**S by mijn tijt gebeurt, verleden weynigh jaren,
 Als datter hier ter Stee twee Jonge luyden waren,
 En dat de Dochter was van oude burgers ftam,
 Geboren en geteelt hier binnen Amfteldam:
 Gekomen tot haer jeught, en wel bequaem te trouwen,
 En heeft de Vrijfters ftamet niet langer onderhouwen ;

Daer

Daer is als doen ter tijt, een jeughdigh quant geweest,
 En van een goet beleyt, en van een kloeken geest,
 Die op dit rijpe dier fijn oogen heeft geflagen,
 En haer in ware trouw fijn liefde toe gedragen;
 Hy heeft haer aengefocht, en hertelijk ghevrijt,
 Oock hare weder-liefd verkregen metter tijt;
 De Ouders vande Maeght hier kennis van gekregen,
 Die waren tot de faek van herten wel genegen
 Te meer dewijl hy was van eerlijk gemoedt,
 Beleeft, en heus van aert, in deughden op gevoedt;
 Int beste van fijn jeught, int eelfte van fijn jaren,
 En in een goede ftijl van Coopmanschap ervaren:
 Hoe wel hy niet en had foo veele goed als fy,
 Noch sijne rijckdom met de hare geen waerdy;
 Soo ist nochtans gefchiet als. dat de vrunden t'famen,
 Ter oorfaek dit befluyt op 't kort by eene quamen,
 En hebben onder haer het huwelijk gemaekt.
 Soo dat dees lieve twee te famen fijn geraekt,
 Men fagh dit lieve paer door Echte liefde trouwe,
 Men fagh in groote vreught de blyde Bruyloft houwe,
 Men fagh dees lieve twee een korten tijt verheught,
 En plegen met vermaek de foete minne vreught,
 Sy van een quaden aert, die focht in alle deelen,
 Alleen na hare wil met hare man te fpelen,
 Sy die op yder uur een vremde luft bedocht,
 Heeft alles na haer wil van hare man gefocht,
 Hy willigh in haer dienft volbrenght al haer begeeren,
 Sy in het eynde foekt het alles te regeeren,
 Sy fiende dat de Man uyt liefden haer ontfiet,
 Gebruykt hem als een flaef en eert fijn goetheyt niet,

In't eynde ist soo veer met dese vrouw ghekomen,
 Dat sy in't kort gefeyt, de broek heeft aengenomen,
 Haer Meester van het huys, en vande Man ghemaect,
 Waer door hy (al te laet) in droeve quelligh raect,
 „ Wanneer een kleene vonk in tijts niet wort gebroken,
 „ Het vyer niet uyt gedooft wanneer 't begint te smoken?
 „ De vonk ontsteekt de brant, en maect een felle vlam,
 „ Om datmen haer in't eerst hun voetsel niet benam,
 „ De vlam vernielt het al waer datse by ken raken,
 „ Men sietsc menigh huys tot puyn en affche maken
 Soo gaet het met een Vrouw, als sy haer wille heeft
 En boven het gebiedt van hare vooght Heer leeft?
 De Vrouw van wien ik spreek heeft haer also gedragen,
 Dat ik genootsaek ben ook over haer te klagen,
 Ter oorsaek dat hier uyt een Echte vrouwe leer,
 Te toonen aen haer Man behoorlijke eer:
 Te leeren aen een Man die vredig huys wil houwe,
 Hoe dat hy leven moet met sijne Echte vrouwe,
 K' misprijs niet dat een Man sijn Vrouwe eert en dient,
 Maer dat hy haer, in als, al wat sy wil, verliet.
 K' misprijs niet dat een Man sijn vrouwe soekt te vieren,
 Maer dat het niet geschiet met reden en manieren,
 Een Vrou is als een Paert, dat alst sijn wille heeft,
 Seer weynich na de wil van sijne Meester leeft
 „ Een Paert, soo 't niet en wert, in sijne wil bedwongen,
 „ T'wert Meester van sijn Heer, en dat door vremde spronge
 Een Vrouw te veel ontsien bevindmen selde goet,
 K'prijs liefde tot een Vrouw, maer niet in overvloet.
 Hoor Echte lieden hoor, hoe dat hier is gevaren,
 Na dat dit jonge paer een ses oft seven jaren

In hare Echte staet te samen sijn geweest;
 (T'is leering voor die geen die dese rymen leest)
 De vrouw die op haer man in geene deelen pasten,
 Noch noyt volbrengen wou het geen hy haer belasten,
 Die heeft met dwars gelaet hem altijt wederstaen,
 Daer hy met goetheyt heeft haer stuurs heyt ondergaen,
 Sy kost in geener wijs sijn vruntfchap niet gedoogen,
 Maer sach hem stadich aen met averechtse oogen,
 Wat liefde dat hy haer betoonden of bewees,
 Noyt dat in haer gemoet een goe vergeldingh rees,
 Noyt dat sy sijne liefd met liefds vergeldingh loonden,
 Maer wreveligh en dwers haer tegens hem betoonden.
 Wat dienften, wat gesmeek, wat vruntfchap hy haer deed,
 Sy acht het alles niet, de goede Man tot leet,
 Hy fiende in het leet dat alles was verloren,
 En dat hy haer niet kost met goedigheyt bekoren,
 Soekt op een ander wijs, maer leyder, al te laet,
 Te suyveren sijn vrouw van 't ingewortelt quaet,
 Hy denkt vast by sijn selfs ken goedigheyt niet baten,
 Soo moet ik my voordaen eens quaet en boos gelaten,
 Ik moet, schoon ik niet wil, my anders stellen an,
 Quaet met de quade sijn als 't beter niet en kan;
 Ik sal na desen dagh een ander middel plegen.
 Waer door ik hoop mijn vrouw tot goetheyt te bewegen;
 Wanneer sy haren aert boosaerdigh toont aen mijn,
 Ik sal, dat sweer ik haer, noch tienmael booser sijn,
 Ik sal haer boosen aert nu langer niet verdragen,
 Al souder al de buurt, jae heele Stadt van waegen.
 Ik sal niet, soo ik placht, haer boosheyt meer ont sien,
 Alwaert ook dat ik most thien duysent mylen vlien,

'K wil liever sonder Vrouw in rust en vrede leven,
 Ick wil veel liever my ter plaetsen gaen begeven,
 Al waer ik onbekent tot aen mijn laeste dagh,
 In eenfaemheyt en vreed mijn leven slyten magh,
 Als met een boose Vrouw te leven in een helle
 Van ongerufte strijdt en daegelijxse quelle,
 Geen grooter kruys op aerd, geen meerder smert of pijn,
 Als met een boose Vrouw altoos geplaeght te sijn.
 'T gebeurt op seker tijt de Vrouw begint te klagen,
 Dat sy een siekt gevoelt door hare leden jagen,
 Ik ben, seyt sy, niet wel, ik ben niet wel te pas,
 Ik voel my niet gestelt gelijk ik eertijts was,
 Wat ben ik sot geweest dat ik my heb begeven,
 Met soo een Man als ghy, te eyndighen mijn leven?
 Wat ben ik, ach eylaes! in ongeval geraect,
 Dat ik mijn minder heb mijn over Heer gemaect?
 Wat ben ik in een poel van ongeluk gekomen,
 Dat ik u Echtelijck heb voor mijn Man genomen,
 Ghy Goosen als ghy zijt? ghy zul, ghy rechte bloet,
 Ghy leegh-mars, kale neet, op snapper van mijn goedt,
 Ghy sijt het die my doet soo menich reysen sachte,
 Ik magh u geen meer sien, ik mach u geen meer lichte,
 Ghy kunt mijn nae verdienst, niet dienen in waerdy,
 Al watter is, van wie ist anders als van my?
 Hy die al veynsend spreekt toont sich bequaem in rede
 Wel, seyt hy, lieve Vrouw 'k verwonder my op hede
 Van 't gene dat ghy segh, en buyten reden spreekt,
 Gedenkt het is een swaert dat my in't herte steekt,
 Hebt ghy my waert gekent voor uwen Man te trouwen,
 Soo kent my waerdigh ook voor uwe Man te houwen,

V Echt is ymmers vry, niet met bedwangh gheschiet,
 Na klagen is vergeefs, en waft u wille niet?
 Wat reden, of wat recht hebt ghy van my te klagen,
 Waer in heb ik my niet, soo het behoort, gedragen?
 Wat heb ik op gefnapt, oft van u goet verkort?
 Ik raed u voor het best dat ghy eens wijser wort,
 Ik raed u, dat ghy u doch laet ten besten raden,
 Oft anders Godt sal ons toe fenden meerder quaden;
 Dat is, stelt u geruft, leeft vredigh, wel te vreen,
 Ik bid u, lieve Vrouw, ik bid gebruyckt de reën:
 En heb ik nier gedaen nae plichte mijnes trouwe?
 Betracht ik niet mijn huys in eeren op te houwe?
 En doen ick niet mijn best in alles soo ik moet?
 Soo wensch ik dat aen my den Hemel wrake doet,
 Ik soek van dees tijt af bestek met u te maken,
 Ik soek van dees tijt af ook alle twist te staken,
 Ik soek voortaan met u mijn lief, na desen dagh,
 Vreedsaem te leven soo het ymmers wesen mach
 Indien ghy uwen aert, na reden, wilt ontwennen.
 En my voor uwe Man, als hoeft, en vooght bekennen,
 Gelijk als dat betaemt; soo sult ghy sien in myn,
 De liefde die behoort tot sulck een vrouw te zijn,
 Maer wilt ghy, als tot noch, my dwingen, en regeeren,
 Wilt ghy als vooght van t' huys het huysgesin beheeren,
 En alles watter is doen stellen nae u sin,
 Soo denkt vry dat ik u na desen niet bemin,
 Noch voor mijn Echte vrouw in geenerley manieren
 Sal eeren, oft ontsien, sal dienen nochte vieren,
 Maer reysen buytens lants en scheyden van u af,
 Tot my de bleke doot sal leyden in het graf.

Sy met een boos gelaet gelijk boos aerde wyven,
 Begint met haren man als finneloos te kyven,
 Wat waent ghy lompen loer, wat waent ghy dat ik sal
 My voegen naer u wil, u dienen te geval?
 V leegh mars, kalen bloet, die van het mijns moet leven,
 Soud ik mijn na u wil, tot uwen dienste geven?
 Soud ik de minste sijn, daer ik de meeste ben?
 O neen, gelooft dat ik dat niet begrijpen ken,
 'T is 't mijne datter klapt, 't is al van mijn gekomen,
 Dies wil ik sijn geeert, gedient in acht genomen,
 K wil onder u niet staen, noch doen dat ghy gebiet,
 Ik ben als vrouw en vooght, en ken u anders niet,
 'k Wil alles na mijn sin en na mijn wil beleggen,
 En wil dat ghy niet sult een woort daer tegen seggen?
 O suffert, drogen nurk, die my mijn vreught belet,
 O grimmer aenden haert, o dromer op het bedt,
 Wat waent ghy dat ghy my naer uwen sin sult dwingen?
 Veel liever leer ik u een ander deuntje singen,
 'k Verwonder dat ghy durft aen my dit leggen veur,
 Reyft heene daert u lust, en gaet vry daetlijk deur,
 Ghy sult, dat sweer ik u, dien dagh niet meer beleven
 Dat ik my weer by u te bedde sal begeven,
 Volbrenghet het geen ghy seght, en gaet terstont van mijn,
 En soo ghy 't niet en doet, sal ik de eerste sijn,
 Sy met een dulle kop van gramschap aen gestreden,
 Niet siende op de eer, verlaten vande reden,
 Sluyt kas, en kisten op, en met een domme kracht,
 Rukt al het goet by een door haer daer in gebracht,
 Pakt, sakt het alles op en heeft het t'saem gebonden,
 En heeft van stonden aen haer dienst maeght uyt gesonden,
 Die

Die heeft daer voort een schuyt doen komen aende wal,
 Die haer en ook het goet gelijk vervoeren sal,
 De Man, hoe wel verbaest, gebruykt nochtans de rede,
 En heeft haer boos bedrijf geduldelyk gelede,
 Hy zijnde goet van aert, een wel begaefden man,
 Die fiet al hare doet met goeden oogen an,
 Sy die ten laesten heeft haer uyt den huys begeben,
 Roept boofwicht, snoden schelm verdrucker van mijn leven,
 Hy met een soete tongh, en met een wijs beleyt,
 Heeft haer al eer sy gingh, dees woorden toegeseyt:
 Mijn vrouw, mijn Echte vrouw, doet wat ghy kunt bedryven,
 Vlucht waer ghy wilt, ghy moet mijn Echte vrouwe blyven,
 Schoon ghy mijn legt te last dat ik de oorfaek ben,
 Voor God, in mijn gemoedt, ik my onschuldich ken,
 Soo veel en kunt ghy noyt u over mijn beklagen,
 Oft ik, door Godes hulp, sal 't duldelyk verdragen,
 Dat ghy verscheyden wilt wil ik niet tegen staen,
 Maer even wel uyt liefd u noch ten besten raen,
 'T is my van mijn gemoedt, en Godes wet bevolen,
 V te vermanen dat ghy toe fiet niet te dolen;
 Gedenkt de oude spreuk, ik bid u daer uyt leer,
 Hoogmoet komt voor dē val, Echtscheyding soekt oneer,
 Ik hebber meer gekent die in haer Echte scheyde,
 En die het ongeval tot quaden eynden leyde.
 Sy even trots en boos, sy even obstinaet,
 Toont haer verdurven aert, en blijft noch even quaet,
 Gaet met een dulle kop van Man en kinders scheyen,
 De man treurt in bet hert, de kinderen die schreyen,
 Sy sonder eenigh liefd tot kinders ofte Man,
 En trekt haer d'een zijn smert, noch d'anders schreyen an,

Sy gaet, men weet niet waer, en blijft een wijl verfteken,
 De Man van droef heyt ſchijnt het hert in't lijf te breken,
 En roept ſoo menighmael, ô Hemel, wat wilt zijn,
 Wat heb ik doch beſtaen? wat hebt ghy voor met mijn?
 Ach! oft ik liever had ter doot toe al geleden,
 En duldelijk geleeft in alle tegenheden
 Als dus onteert te zijn, by yeder een beſpot,
 Geeft my in deſe ſaek doch wijs heyt. groote God,
 Hoe ik in dit geval my beſt ſal kunnen dragen,
 Dat ik u lieve God, mach ſoeken te behagen,
 Vergund my goede God mijn naerſtigheyt te doen,
 Dat ik in eer en deught mijn kinders op mach voen,
 Ey gund my goede God, dat ik het ſoo mach maken,
 Dat ik met eeren mach hier door de werelt raken,
 Ik bid u goede God u graci ſtort in mijn,
 'K ſal Vader, en daer toe ook Moeder t'ſamen zijn,
 Om mijne kinderzens in eeren t'onderhouden,
 Waer toe ik goede God u goetheyt wil vertrouwen.
 Hy die in dit geval zijn vlijt en beſte doet,
 Hy die in naerſtigheyt by daegh en nachte wroet,
 Leeft in een groot getreur, om dat hy is verlaten,
 Van ſyne Echte vrouw, weent droevigh boven maten,
 Hy ſuft, hy is beſchaemt voor opspraek van de Lien,
 In't kort, het was bedroeft ſijn leven aen te ſien,
 't Gebeurt in dit geval, de vrouw gaet quade wegen,
 De vrouw die ſtelt haer aen als quade vrouwen plegen,
 „ Want als een Echte vrouw van hare man affcheyt,
 „ Men fiet dat menigh boef haer loofe lagen leyt,
 De vrouw door boofen aert, in Echt-breuk, laes! bevonden,
 Vervalt ook metter tijt van d'een in d'ander ſonden,

Sy die uyt boofen aert verlaten heeft haer man,
 Doet blijken dat haer vlees geen lusten weeren kan;
 De boeven leggen toe tot misbruyk haer te brengen,
 Sy die het misbruyk liefst, gaet haer, eylaes! vermengen
 Met fielen en met guyts, berooft van eer en schaemt,
 Waer mede dat sy pleeght 'tgeen d'eere niet betaemt;
 Sy gaet en speelt moy weer, geeft al haer goet ten besten?
 Doch! nae den arbeyt is soo volghet het loon ten lesten:
 Sy was soo langh bemint, als sy van hare schat,
 Noch yet wat missen kost, noch yet wat over hadt;
 Maer als het was verteert, en altemael verloren,
 Toen is de eerste dach van haer verdriet geboren;
 Toen sy in sonden had haer goetjen op gemaekt,
 Is sy in droeve staet en swaricheyt geraekt;
 Sy is in soo veel smert, en droeve ramp gekomen,
 Haer leven heeft een eyndt vol gruwelen genomen;
 Sy als de snootste slons gaet swieren over straet,
 In armoeden ellent, in Bedelaers gewaet:
 En bidt om alemoes, tot onderhout van t'leven,
 Ik (onberoemelijk) heb selver haer gegeven;
 Sy, die noch deugt noch schaët, noch zedigheyt noch eer,
 Noch eenighsins van dees in haer gevoelde meer,
 Gaet op een seker tijt, des avonts over strate,
 Klopt aen haer man sijn deur, en soekt met hem te prate,
 Hy selver met een kaers komt loopen aen de deur,
 Wie klopt daer seyt de man? ik seyt sy, bender veur,
 Al vrint, ik bid doet op, ik heb u yets te spreken,
 Soo haest als hy haer sagh, docht hem het hert te breken;
 Ach! seyt sy, lieve man, schoon ik u heb misdaen,
 Ik bid u, neem my doch weer in genaden aen,

Ik kent, ik heb verdient van u te zijn verftooten,
 Ik kent, ghy hebt van my veel tegenheyt genooten;
 Ik heb u dikmaels leet veroorfaekt lieve man,
 Ik heb u meer misdaen als ik verbidden kan;
 Ik ben verdoolt geweest, tot mijn verdriet genegen,
 Maer soek u in berouw, tot me-ly te bewegen:
 Denkt dat ik ben u vrouw, u eygen Echte wijf,
 Denkt op de soete vreught genoten van dit lijf,
 Ach toont u niet te wreet in swakke vrouws gebreken,
 Ey weygert geen genae my die u soekt te smeken,
 Met luchten van berouw, en tranen van verdriet,
 Dat ghy het my vergeeft al watter is geschiet:
 Wat mannen hert soo hert, wie doch soo wreet van leven,
 Dat hy een swakke vrouw, haer faut niet souw vergeven?
 Te meer als sy in rouw, en droeve tranen schreyt,
 En om vergiffenis van hare misdaet vleyt:
 Al wat ik heb misdaen daer sal ik u voor boeten,
 Al wat ghy hebt geleen dat sal ik weer versoeten;
 Heb ik voor desen u veroorfaekt smert en pijn,
 Na desen sal ik u tot vreught en wellust sijn;
 Soo 'k ongehoorsaem my heb tegens u gedragen,
 Na desen sult ghy u in mijne dienst behagen,
 Heb ik voor desen u niet (soo 't behoort) geeert,
 Nu heb ik, lieve Man, een beter plicht geleert.
 Hoe durft ghy, seyt de man, hier voor mijn oogen komen?
 Denkt niet dat ghy oyt sult van my zijn aengenomen,
 Ik ken u voor geen vrou, gaet heen van daer ghy quaemt,
 Berooft van uwe eer, verlaten vande schaemt;
 Toen ik u als mijn vrouw in Echte plichten eerde
 Toen ghy mijn dienstbaerheyt en liefde niet begeerde,

Doen

Toen ghy u boos en quaet hebt tegen my getoont,
 Toen heb ik, snoode vrouw, genoegsaem u verschoont;
 Nu dat ghy van my sijt door boosheyt af gescheyden,
 Niet achtende hoe seer u lieve kinders schreyden,
 Niet siende op de eer, voerd' in u boosheyt voort,
 En droeghd u niet gelijk een Moeder toebehoort:
 Niet als een Echte vrouw behoorden haer te dragen,
 Dies mooght ghy nu tot straf u misdæet gaen beklagen,
 Fy u, die naekt en bloot loopt dolen achter straet,
 My tot een spot en quel, hier voor de oogen staet,
 Ghy die u eer en goet te samen hebt verloren,
 Sult my door geen gebeên noch tranen oyt bekoren,
 Ghy die met vuyl gespuys te godloos hebt verkeert,
 En boven dien, ey laes! mijn Echte bed onteert,
 Sult noyt dien dagh weer sien, dat ik my sal begeven,
 Met een onteerde vrouw mijn dagen af te leven,
 Gaet voort onteerde scheuk gaet voort uyt mijn gesicht,
 Ik ken u niet, mits ghy niet kenden uwe plichr,
 Gaet, segh ik flux van hier, soo niet ik sal u leeren,
 Dat ghy na desen dach hier niet sult weder keeren,
 Ik raed u dat ghy gaet, en datelijk vertrekr,
 Eer dat u naekte huyl met slagen wort gedekt,
 Sy, die niet langer bleef, gingh heen met droevigh klagen,
 De Man heeft dese saek de vrunden voor gedragen,
 En heeft daer voor gestelt als datmen dese Vrouw,
 In d'eene plaets of d'aer besloten houden souw,
 Om meerder schand en quaet door desen voor te komen,
 Ismet der vrunden raet en vast besluyt genomen,
 Men heeft den Officier op 't spoedigste belast,
 Te krijgen dese vrouw, en haer te setten vast,

Sy, op een avont stont gefocht en ook gevonden,
 Die wierd met dienaers naer het Spin-huys toegesonden,
 Alwaer sy voor een wyl most sitten, doch in 't endt,
 Soo sterft sy desolaet, in droefheyt en torment.
 O God! ten aensien ik dit Huwlijk heb beschreven,
 En ook hier voor gestelt een godloos vrouwen leven;
 So bid ik, dat ghy voorts wilt stie ren myne pen,
 Op dat ik door dit quaet mijn naesten leeren ken:
 O God! Almogend God in wijsheyt en vermogen,
 Geen menschen kunnen 't quaet verschuylen voor u ooggen;
 Geen hert dat u bedriegt, of oyt bedriegen sal,
 V ooggen, lieve God, u ooggen sien het al;
 V wijsheyt is bekend door Goddelijke krachten,
 Der menschen wil en wensch, haer finnen en gedachten;
 Ghy weet het lieve God, ghy weet het Opper-heer.
 Wat leester meenigh Vrouw berooft van hare eer;
 Wat isser menigh vrouw, haer Echte man tot schande,
 Soo hier in dese Stadt als ver gelegen lande,
 Die Echt en eer misdoen, en sonder dat de man
 Daer in het minste deel yets van bespeuren kan?
 Hoor, Echte vrouwen hoor, die in dit quaet gaet dolen,
 Verbergt ghy 't voor u man, voor God is 't niet verholen,
 Dien Godt dien groote God, die alle herten siet,
 En watter in 't gedacht ook vanden mensch geschiet:
 Die sal op syne tijt sich als een Rechter toonen,
 Een yeder na den eys van syne daden loonen;
 Leer Echte Vrouwen leer, ik bid u leer van mijn,
 Gehoorfaem aen u man, voor al getrouw te sijn;
 Wel leert hy, die sich leert aen ander liedens quade,
 Wel doet hy die sich laet tot goede deughden rade;

Wijs is hy, die als hy een ander dolen fiet,
 Dat hy, door achter docht van t' selfde doolpadt vliedt:
 Noyt wort by Man en vrouw een vredich huys gehouwen,
 Wanneer men dit ghebrek fiet schuylen inde vrouwen:
 Dat sy wil Meeſter ſijn, en met een ſtraf gelaet,
 Berispen haren Man, en ſchelden hem voor quaet,
 Wanneer hy eenich ſints doet tegens haer begeeren
 Men fiet het alle daegh, dat ons de tijden leeren
 Alwaer een hortigh wiif kant tegens haren Man,
 Dat daer geen vrede blijft noch eere weſen kan,
 Hoor! Echte vrouwen, hoorlik wil op u begeeren,
 Soo ghy geeert wilt ſijn, moet ghy u man eerſt eeren,
 Geen eer is by een vrouw, die hare naeſte vriend
 Dat is haer Echte Man gehoorſaem niet en dient;
 Godt heeft het ſoo gewilt en ſelfs geboon voor deſen,
 Ghy vrouwen: wilt u Mans (ſeyt hy) gehoorſaem weſen:
 Ten ſijn mijn woorden niet, maer ſelver Gods gebodt,
 Eert vrouwtjens, uwen Man, ſoo eert ghy ook u God,
 Het komt de vrouwen toe (wanneer de Mannen plegen
 Haer vlijt en neerſticheyt, uyt liefde ſijn genegen
 Om vrouw en kinderen in eeren voor te ſtaen,
 Dat ſy in alles hem met liefden onder gaen;
 Geen vrouwe ſtaet het vry dat ſy de man bedille,
 En hier of daer een faut aen hem beſtraffe wille,
 Daer dienſt maecht ofte knecht, oft kinders ſijn ontrent,
 Het is een wyſe vrouw die deſe leſſe kent,
 Het is een wyſe vrouw, die haer in als ken voeghen,
 Om (wat de Man belieft) haer willich te genoegen,
 Indien hy niet te veer buyten de rede gaet,
 Leer, ſoo ghy wijs wilt ſijn, te plegen deſe daet,

Leer,

Leer swacke Vrouwtjes, leer hoe dat ghy u moet dragen,
 In dien ghy Gode wilt en ook u Man behagen;
 Neemt my niet qualijk af, dat ik u leering geef,
 En niet wat smakelijcx voor uwe lusten schreef;
 Al't soet is niet gesont, men moet ook bitter smaken,
 Om een gefonde maegh en goede Ziel te maken;
 Dit dient u Echte Vrouw, tot leeringh aengeseyt,
 Dit dient u Echte Vrouw, tot leeringh voor geleyt?
 Datmen op heden fiet hier onder Echte lieden
 So veel oneenicheyd, en groote twist geschieden?
 Dat men op heden fiet, soo menigh Echte Paer,
 Hier leven in verdriet, oneenigh met malkaer,
 Dat menigh Man en Vrouw soo qualijk t'samen leven,
 En niet als ergernis haer evennaesten geven;
 Dat menigh Man en Vrouw malkander dikwils slaen,
 Soo dat sy voor een tijt vaek van den ander gaen.
 Dat menigh Man en Vrouw onvredigh leven leyde,
 Ia breken Echte trouw en van malkander scheyde,
 Dat menigh huys-gefin hier door geraeckt in rouw:
 Geschiet, God betert, vaek door oorfaek vande Vrouw;
 Die oft somwijl de Man eerst vleyt, daer na wil dwingen,
 Tot alle kostelheyt en alle moye dingen,
 Of die door hoovaerdy te weyts wil zijn gekleet,
 En meer wil als de man voor haer te winnen weet,
 Oft die, soo sijt niet krijght, loopt morren ende pruylen,
 Loopt pratten door het huys, en alle dagen huylen,
 En toont haer stuurs en dwers, werwaerts dat sy haer set,
 Aen Taeffel sonder smaek, onwilligh op het Bedt,
 Wat Man heeft ymmer deegh met soo een Vrouw te leven,
 Wat vreughden so een vrouw aen hare man doch geven?

Wat brengh fy meer te weegh als dat fy oorfaek voedr,
 Waer door het huysgefin in dwaling komen moet;
 In plaetse dat de man sijn vrouwe soud beminnen,
 Soo trekt hy van haer af sijn hert sijn ziel, en sinnen;
 Hy voeght hem dan ter plaets, alwaer men dolen leert,
 En daermen met de luy een kanne wijn verteert,
 Dit oorfaekt meerder quaet, en dat niet sonder rede,
 Dies swacke Vrouwtjes! stelt door reden u te vrede
 V Man is uwe hoofd, u vooght, u Echte heer,
 Aen wien ghy schuldich sijt gehoorfaemheyt, en eer
 Een redelijke Vrou die sal haer leeren draghen,
 Hoe fy in alles sal haer Echte Man behagen;
 Een redelijke vrou doet alles wat fy kan,
 Om met eerbiedigheyt te eeren haren Man:
 Een redelijke vrouw verfoet haer Mans gebreken,
 Is hy niet wel gemoedt, fy sal hem troost aen spreken:
 Maer soo de vrouwe graeuwt wanneer de Man iet s doet
 Dat haer in eenig deel gaet tegen het gemoet,
 Indien om dit of dat fy op haer man wil kijven,
 En hem in alle dingh naer hare wille dryven,
 Daer ken, dat is gewis, daer ken niet tegen staen,
 Een man, door fulk een vrouwe, sal quade wegen gaen;
 Hy sal sigh buytens huys gedurighlijk begeven
 En soeken sijn vermaek met ander luy te leven,
 Hy voeght sich daermen vaek een nachjen over blijft,
 En daermen vrolijk is, en daer geen vrouwe kijft.
 Niet dat ik eenichsints de man hier in wil prijsen,
 Maer hem, en ook de Vrouwe op beter wegen wysen:
 T' moet wesen dat de Man sijn Echte vrouwe bemint,
 T' moet wesen dat de Man in huys sijn vreughde vindt
 E e e T' moet

T'moet wesen, dat de man de vrouwe moet behagen,
Voor vrouw, en huysgesin, ook naerstich sorge dragen;
 Dat hy door sijne winst de koken wel versiet,
 En datter nu en dan een pennink over schiet;
 Om inden ouden dach gemackelijk te teeren,
 Dit doende moet de vrouwe, haer man gehoorsaem eeren,
 Indien hier toe de man sijn best en vlijte doet,
 Volbrengh hy sijne plicht die hy haer toonen moet;
 Is hy in het begin de vrouwe te veel genegen,
 In alles wat sy wil haer wille nimmer tegen,
 'T is seker goede man, alwaer dat dit geschiet,
 Daer is u goedigheyt een oorzaak van verdriet;
 Men seyt al te, is quaet, wie dienst wil van sijn vrouwe
 Die moet sich ook tot haer int dienen matigh houwe;
 Een vrou in als haer wil, wort meester vande man,
 Een vrou te veel gelieft, de liefde breken kan;
 Dies leer ik u voort lest, o man, en vrouwe beyde
 Indien ghy 't famen wilt een vredich leven leyde,
 Ghy man hebt lief u vrou, maer t'overvloedigh mijt,
 Maek vrouwe, dat ghy u man ook weer gehoorsaem sijt.

E Y N D E.

Het

Wegh-Wyfer ter Deughden.

35

HET LEVEN VAN

Theodora, Sonderffe van Alexandrien int laer 474.

't **I**svoor een wijl geschiet by Keyser Zenos tijen,
In een vermaerde plaets tot Alexanderien,
Ecc 2

Als

Als dat een schoone maeght van Adelijke stam
 In hare jeught gevrijt, een Edelman bequam
 Met wien sy heeft geleest een seker tijt van jaren,
 (Na dat de soete liefd haer Ehtelijk deed paren)
 In ware liefd, en trou, in lieve vree en rust,
 In Ehtelijke vreuchd, in minnelijke lust,
 Den een den ander was soo trouwelijk genegen,
 Men sagh dees lieve twee getrouwe liefde plegen,
 Hy diende sijne vrou, sy eerden hare man,
 Hun liefd was soo volmaekt, als liefde wesen kan;
 Sy die een Spiegel was van allerleye deuchden,
 Was even aen haer man een oorfaek aller vreuchden;
 Sy, die in eerbaerheyt soo lofbaer was vermaert,
 Sachtfinnich, lief getal, en van een soeten aert,
 Is by een yeder een in deughden soo gepresen,
 Dat haer gelijken scheen ter werelt niet te wesen;
 Haer schoonheyt soo volmaekt, van swier en van gestalt,
 Dat yeder diese siet, in sijn gedacht vervalt,
 Soo wie maer sijn gesicht laet op haer schoonheyt dalen,
 En ken met geen gedacht dat wonder achter halen;
 T'gebeurt op seker tijt dat sy op strate gingh,
 Al waer dat haer ontmoet een edel longelingh
 Hy die een dertel oogh in geyle lust liet spelen,
 Op dit vermaerde beelt, en al haer schoone deelen,
 Hy, die sijn oogen slaet op d'oogen van die gheen,
 Wiens lieffelijk gesicht hem meer als wonder scheen;
 Hy, die sijn oogen liet ontrent haer oogen dalen,
 Geraekt door sotte lust aen onversichtich dwalen;
 Hy, die sich in het kort, van minne voelt gewont,
 Gluurt met een dertel oogh ontrent haer roode mont;

Hy

Hy die de minne voelt tot in zijn hert gesonken,
 Die slaet een soet gesicht ontrent haer lieve loncken;
 Hy die een straeltjen siet uyt hare oogen gaen
 Die voelt zijn jeughdigh bloet doot al de aders slaen;
 Hy, die op r'voorhoofd siet gekrulde hayren swieren,
 En weet nau, hoe hy sal zijn geyle lust bestieren,
 Hy die haer zedigh oogh van hem voelt afgewent,
 Haer eerbaerlijk gelaet de deuchden in geprent,
 Die vindt sich niet te min, tot lusten heel genegen,
 En doet in dat geval, wat sotte Minnaers plegen;
 Hy, die van binnen sich met min ontsteken vindt
 Hy, die een Echte vrouw in dertelheden mindt,
 Die wort in hem gewaer een innerlijk verlangen,
 Gevoelende zijn hert met sotte lust bevangen;
 Hy die sich overheert voelt van een geyle grif
 Tracht dese jonge vrouw te krijgen tot zijn wil;
 Hy soekt met gelt en goed de Iufvrouw te bekooren,
 Hy leyt haer sijne liefd, zijn sotte min te vooren,
 Hy vleyt, hy smeekt, hy bidt, hy gaet de Iufvrouw an,
 Op allerley wijs die hy bedencken kan,
 Doch! siende zijn bedrijf, en moeyten sonder vruchten,
 En dat sy niet en acht zijn klagen ende suchten,
 Hy siende dat hy niet te wege brengen kost
 Bedocht een ander vond die hy gebruycken most,
 Hy heeft een oude vrouw op sijne zijd gekregen,
 Die haer tot sijnen dienst met giften liet bewegen,
 Dees koppelaerster boos, en van een valsche gront,
 Gebruyckt haer vleyery met een geveynsde mont
 Doet meerder als ik weet voor dees tijt te beschryven,
 Om dees vervloekte sack in errenst aen te dryven,

Int eynde deefe feeck die bracht soo veel te wee gh
 Dat hy sijn lust en wil van dese Iufvrou kreegh;
 Helaes! de saek bekeyt, die brengh in haer gedachten,
 Een innerlijk verdriet met bitterlijke klachten;
 Sy die in haer gedacht de vuylicheyt bekennt,
 Siet hare Echte schoot soo Goddeloos geschent,
 Voorts voelt sy in haer hert t'gun voor komt uyt de sonden,
 Een innerlijk berouw, aen schaemte vast gebonden;
 Leet wesen knaeght haer hert met innerlijke pijn,
 Ach! Hemel (riep de vrouw) hoe quam die sond in mijn?
 Mijn Echte bed onteert, mijn eed, en trou gebroken,
 Het geen den Hemel noyt sal laten ongewroken;
 O gruwel! o Beulin, o sonde die my plaecht,
 En die dit stinckend vleesch tot aende beenen knaecht;
 Onteerde Theodoor, wie sijt ghy snoode vrouwe,
 Waer voor sal yder een u Theodora houwe?
 Wat hebt ghy doch bestaen voor een vervloekte daet?
 O sonde! die mijn Ziel met scherpe geessels slaet,
 O sonde die mijn vlees een bitter soet deed proeven,
 Waer vande na smaek is een eyndeloos bedroeven,
 O sonde! die mijn vlees een vreughdens schaduw gaf,
 Maer plaecht de ziele nu met vrees van helsche straf,
 O sonde! die mijn hert door 't vleeschelijk verleyde,
 En aen de ziel helaes! het eeuwich niet voor seyde,
 O sonde! die mijn vlees door lusten hebt gegraeght,
 Waer door mijn ziele nu met knagingh wort geplaecht
 O sonde! ghy die sijt een poel van alle plagen,
 Bereyt de zielen straf in eyndeloose dagen?
 O sondel! die het rijk van Pluto hebt gemaect
 Daer noyt een sondaers ziel in straf ten eynde raect,
 O leven

O leven sonder doot, o pijn sonder enden,
 Die my u plaegh voor seght mits ik mijn Echte schenden,
 Mijn waerde bedgenoot, en wel geliefde man,
 (Wiens liefde t' mijn waerts ik geensints uyt spreken kan)
 Heb ik, helaes! heb ik berooft van sijne vreuchde,
 Mits ik geweken ben van Echtelijke deuchde,
 Wat raet, eylaes! wat raet? schoon Theodora swijght,
 Schoon, seyt sy, dat mijn man hier van geen kennis krijgt,
 Schoon dat de misdaet blijft verholen, en verborgen
 Soo sal noch mijn gemoed niet sijn bevrijt van sorgen,
 Soo sal noch niet mijn hert bevrijt sijn van het leet,
 'T geen my verwijten sal de sonde dien ik deedt,
 De eerbaerheyd, en deuchd die sullent niet gedogen,
 Dat ik de misdaet sal voor hem verswygen mogen,
 De trouw die ik hem swoer op eed van Echte wet,
 En ken geen hoer, helaes, gedogen op sijn bet;
 Brak ik mijn Echte plicht, soo brak ik ook mijn trouwe,
 En sal soo lang ik leef, my ook niet waerdich houwe
 De waerde mijnes mans, die ik te waerdich ken,
 Dat ik na dees tijt meer met hem vereenicht ben,
 Heb ik my door de lust begeben tot de schanden,
 K' begeef my sonder man (onteert) in vremde landen,
 Ik wil seyt Theodoor, tot teken van mijn leet,
 Begeben my op reys, daer niemant van en weet,
 Ik wil in eenfaemheyd mijn sonden gaen beweenen,
 God bidden, dat hy my genaden wil verleenen;
 Ik wil gaen reysen heen daer my geen mensche kent,
 Ten aensien dat ik heb mijn Echte bed geschent,
 De sonden dien ik heb door krankheyd laes bedreven,
 Die kennen my niet waerd met mijne man te leven,

Dies ik in kleeding wil niet meer een vrouwe fijn,
 Maer dolen buytens Lants en dat in mane schijn,
 Het vrouwelijk gewaet dat wil ik gaen verkeeren,
 Veranderen mijn naem, en dragen manne kleeren,
 Ik wil in eenigheyt gaen dolen achter landt,
 Beweenen mijne val beklagen mijne schandt;
 Ik wil in ware boet voortaan mijn leven leyen,
 Verfoenen my met God door fuchten, en door schreyen;
 Sy, die een mannen kleedt aen hare leden trekt,
 Sy, die met vreemt gewaet haer lichaem overdekt,
 Begeeft haer op de reys, en gaet verfcheyde ftonden,
 Al schreyend op den wegh, al fuchtend om haer fonden,
 Gaet dolen in getreur, en innerlijk verdriet,
 Doch komt op feker tijt daer fy een klooster fiet,
 Alwaer fy haer begeeft en onder staet te vragen,
 Of fy ook daer ter plaets mach eyndigen haer dagen,
 Het wert haer toe geftaen, mits fy belofte doet,
 Dat fy in alle dienft haer leven flyten moet
 Sy die van die tijdt af, int klooster is gekomen,
 Die heeft een Munniks kap tot haer habijt genomen,
 Sy die van die tijt af in't klooster haer begeeft,
 Gelijk een Munnik daer verfcheyde jaren leeft;
 Sy, die in't klooster haer gediensftigh weet te voegen,
 Geestyder, die daer leeft, volkomen goet genoegen:
 Sy in een Munninks schijn haer sonder op spraek draeght,
 Soo dat het yder een ten vollen wel behaeght;
 Sy die haer naerftigh weet in dienftbaerheyt te quyten,
 Sy die haer dagen weet met alle dienft te flyten,
 Sy die haer willigh stelt, en laet het minfte niet,
 Van al het geen dat ook de minften haer gebiet.

Sy, die haer selver acht een Slave, door haer sonden,
Wort nimmer sonder dienst in hare plicht bevonden,
Sy die het snootste werk, en meeste dienste doet,
Gelijkerwijs een slaef, of slechte Dienaer moet,
Wert op een seker tijt, als t'Klooster had van noode,
Yets tot nootdruftigheyt, in hare dienst gebode
Te reysen na de Stadt, gelijkerwijs sy deed,
En willigh alle vlyt in dienstigheyt besteed;
Sy die de reys aen vaert is onder weegh gekomen,
Al waer sy heeft een vrouw, oft jonge maeght vernomen,
Dees waende Theodoor te wesen eene man,
Dies spreekt sy Theodoor, in deser voegen an,
Mijn Heer! ik ben op 't hooghtst begeerigh en genegen
Dat my van uwe saet een vruchte sy verkregen,
Ik bid u wat ik ken, dewijl de nacht genaekt,
Dat ghy u voorder reys van desen avont staect,
Ik bid u wilt by my dit nachjen overblyven,
Wy sullen soete vreught en minne-lust bedryven,
Hoewel dat u de kap die soetigheyt verbiet,
Ghy even wel en laet daerom dees wellust niet,
Hoe wel de Klooster-plicht de lusten heeft verboden,
Soo acht ik evenwel mijn dienstigheyt van nooden,
Om u genegentheyt en wel begaefde jeught
Te lokken tot vermaek van soete minne vreught,
Wanneer ghy u met my in lusten hebt gequeten.
Sal niemant die der leeft van u bedryven weten,
Sijt daerom onbeschroomt, en efter onbevreesd.
En toond u dese nacht geen Munnik, maer een geest,
Ey lieve staect u reys, wat wilt ghy vorder dwalen,
De duyfterheyt die valt, de nacht begint te dalen,

Sie hier bequame plaets, een wel gelegen stal,
 Die ons voor desen nacht gediensigh wesen sal,
 Sie hier ghelegenthey om dese nacht te rusten,
 In lieffelijk vermaeck van aengename lusten;
 Sie hier dit geurigh hoy, ons tot een bet gemaect,
 Vergunt my daer het geen waer dat Natuur na haect,
 Hoe stajc dus en dut, hoe schijnt ghy dies verflagen,
 En durft ghy niet met my een buyten kansje wagen?
 Stelt altenauwe sorg uyt uwe jonge sin,
 En plaetster wederom de lusten tot de min,
 Wel hoe, seyt Theodoor! soud ik my so vergeten?
 Wat menschen niet en sien, dat ken den Hemel weten,
 Van waer, o jonge vrouw, komt u die sotte waen,
 Dat Theodoor met u die sonde soud bestaen?
 Wat vuyle lust heeft u de sinnen in genomen,
 Wat soekt ghy daer ghy noyt door my en sult toekomen,
 Ik bid u jonge vrouw, of dochter, wie ghy sijt,
 Maect uwe Christen ziel dees vuylicheden quijt,
 Laet minnens geyle roght uyt u gedachten vlieden,
 En wilt u jeughdigh hert die vuylicheyt verbieden;
 Wilt minnens heete drift op 't hooghste tegenstaen,
 Laet deuchde boven lust van geyle tochten gaen;
 Die anders niet en sijn als schuym en vuylicheden
 Die aen een Christen ziel en dienen noyt geleden
 O over schoone blom u jeught die is te eel,
 Dat ik soo lieven roos soud rucken van sijn steel,
 Vplicht en ook de mijns en kunnen dat niet lyden,
 Ghy moet, o jeuchdigh dier! ghy moeder tegen strijden.
 De lust die is gelijk een vuyr dat staet en smookt,
 En dat noch sonder vlam gedurigh leyt en rookt,

De graeght tot mins gebruyck ter herten in gefonken
 Is even als een vuyr dat eerst begint t'ontfonken
 En dat sijn eerste kracht ken worden licht berooft,
 Indien men het terstont met weynigh water dooft.
 Tot leschingh van u brant en ken niet beter wesen,
 Als dat ghy u begeeft om Godt den Heer te vreesen,
 Den mensch die is gelijk een boom die staet en bloeyt
 En daer somwijlen wel een quade tak aen groeyt,
 Doch!by den hovenier en wett die niet geleden,
 Maer spoedigh afgekapt, en vande stam gesneden;
 De deucht als Hovenier van 's menschen ziel, niet lijft,
 Dat ghy een boom gelijk met quade tacken sijt,
 Den mensch dient op sijn hert als op een hof te passen,
 En in het hert en mach geen ydel onkruyt wassen,
 O jongh, en jeughdich dier sla handen aende ploegh,
 Rukt uyt dit wilde kruyt het is noch tijts genoegh,
 Doof uyt de geyle brandt, met water van Gods vreesen,
 En wilt niet als slaefin van uwe lusten wesen,
 Maer toont de heerschappy die Christen ziele past,
 En maekt dat ghy de ziel met plagen niet belast,
 En sijt geen onderdaen van uw genegtheden
 Maer toont u ziel te sijn Princes van uwe leden,
 Die als een Coningin u lusten moet gebien,
 En willigh al de leen tot haren dienste sien,
 Wilt ghy, gelijk het voeght, u ziel u ziele eeren,
 Soo mooght ghy jonghe vrouw geen quade lust begeeren,
 Geen Dienaer nochte slaef, geen slechten onderdaen,
 Mach tegens sijne Vorst, oft sijne Prins op staen,
 V ziel is een Princes, u lusten maer slaefinnen,
 Dees moet ghy om de ziel versterven en verwinnen,

Is u een vuyle lust gevallen op het hert,
 Ik bid u drijftse wegh al eerse grooter wert,
 Hier op is dese vrou van Theodoor gescheide,
 Gebruykt een ander man die haer begeerten peydde,

Ten aensien sy hem had tot hare lust geport,
 Van wien sy ook terstont bevrucht en swanger wort,
 Nae negen maenden wert een soon uyt haer geboren
 Die sy aen Theodoor, uyt spijt, heeft op gesworen

En na sy was verloft van haer on-echte dracht,
 Soo wierden Theodoor de vruchte t'huys gebracht:
 Al't Klooster was ontftelt van defe vremde faeke,
 Als datmen Theodoor focht vaer van 't kint te make,
 Een wonderlijk bedrijf is in dit ftuk gefchiet
 Men feyt dit Theodoor, en sy ontkent het niet.
 Wel wat een vremde faek, wat wonderlijke dingen,
 Men fiet daer Theodoor als vaer, het kint op dringen,
 Men fiet onfchuldigh haer tot defe fmaet bereyt,
 En fonder dat fy daer het minfte tegen feyt,
 Alleen dat fy verfucht, en feyt met droevigh klagen
 Ik, die gefondight heb, ben waerdigh ftraf te dragen,
 Ik die de eerbaerheyt, door lusten, heb verkort,
 Ben waerdigh dat de ftraf my op geladen wort,
 Ik fal dit jonghe fchaep, feyt fy, gedienftigh wesen,
 En oefnenen 't van jongs ter deughd in Godes vreesen;
 Ik fal dit teere kind op queken soo ik kan,
 Als moeder fonder vaer, als vrouwe fonder man,
 Maer al het klooster volk begint haer aen te vallen,
 Ghy die gefondight hebt, en dus bestont te mallen,
 Sult tot u boet en ftraf, ook uyt het Klooster gaen,
 Vermits ghy al een guyt dees boofheyt hebt beftaen,
 Daer wiert fy met het kint ten klooster uyt gedreven,
 En gaet daer op het landt, en door de boffen fweven,
 Tot dat fy eyndelijk daer by een hutjen raekt,
 Van hoy en ftroo gebout, dat heeft fy op gemaekt,
 Sy die in defe kluyt is met het kint gekomen,
 Neemt kryden uyt het velt, en bladers vande boomen
 Maekt haer een flechte spijs, en fchrale kost gereet,
 Waer fy het kindt meevoedt, waer van fy felver eet;

Sy, die daer schapen fiet in ruyge bosschen dwalen,
 Gaet voor het jonge kint, daer schapen mellik halen,
 Sy plukt een voedsaem kruyt; waer uyt sy perst het sap,
 En menght het inde melk en kookter van een pap,
 En voert het jonghe kint met diergelijke spijsē,
 En wil een Moeders hert dit vrende kindt bewijsē,
 Sy voedt en queekt het op gelijk een Moeder doet,
 Sy toont geduldigheyt in al dees tegenspoet.
 Sy die haer als vernoeght in dese armoedt stelden,
 Dronk water uyt de beek, at kruyden vande velden;
 Sliep op de koude aerd, en op de harde grondt,
 Alleenigh door berouw van haer bedreven sond;
 Sy schreyden menigh traen, en suchte menigh werven,
 Verleent my lieve God, al eer ik koom te sterven
 Dat ik in ware boet u Majesteyt versoen,
 Met tranen en berouw door Christum mach voldoen.
 Sy, die haer selver stelt bereyt tot alle lyen,
 Sy, die haer selver stelt om geestelijk te stryen,
 Lijt ongemak en smert, lijt honger, dorst en pijn,
 En door der Sonnen brant gelijkt een Moor te sijn,
 Na seven jaren tijds, haer leven dus gesleten,
 Na dat sy seven jaer niet anders had gegeten,
 Als kruyden uyt het velt, en vruchten vander aerd,
 En neffens haer het kint by ander vrouw gebaert,
 Heeft haer den Abt weerom doen in het Klooster keeren,
 Sy, in gehoorsaemheyt leeft na des Abts begeeren,
 Sy wort daer in een Cel gesloten met het kint,
 En na twee jaren tijt die sy haer daer verbindt
 Gebeurden dat men heeft haer droevigh hooren spreken
 En met een luyde stem beginnen uyt te breken,

Dees woorden tegen 't kindt? mijn soon u sy bekent,
 Dat ik mijn levens tijt voel loopen na her ent,
 Aenstaenden is de uur, en 'teynde van mijn dagen,
 Ik wil u lieve kindt een vader op gaen dragen,
 Een vader die sijn gunst aen arme wesen toont.
 Een vader die niet hier, maer inden Hemel woont;
 Een vader en een God, dien sal ik u bevelen,
 Een vader die u sal sijn gratie mede delen;
 Een Vader geef ik u, een vader, lieve kindt,
 Die uwe ziele lieft, en saligheyt bemindt
 Een vader die u sal een Vader sijn na desen,
 Beveel ik u gelijk een Vader aller Wesen;
 In alles wat ghy doet, roept hem als vader an,
 Ik bid u lieve kindt al wat ik bidden kan,
 Wilt mijns gedachtigh sijn, en door vermaningh leeren,
 Dat ghy voor alle dingh u Heer en Godt moet eeren,
 En oeffent u van jongs met naerstigheyt en vlijt,
 Niet dat ghy vanden mensch, maer Godt geprefen sijt,
 En op dat ghy bequaem, hier toe soud mogen leven,
 Wil ik u, voor mijn doot, een goede middel geven;
 Een middel die hier toe is van een groote kracht,
 Dat in de werelt sijn verschoven en veracht,
 Te lyden met ghedult beschaemtheyt, smaet, en plagen
 Ia alle ongelijk ter saligheydt verdragen,
 Soo ghy oprechte eer ter salicheyt begeert;
 Soo maekt voor alle dingh dat ghy een ander eert;
 Soo yemand u misdoet, of yets te na moght spreken,
 Het sy in wat geval; behoed u voor het wreken,
 En toond u nimmermeer een spiller vande tijt,
 Die doot te veele slaep u vruchteloos ontglijt

Sijt-fober in u drank, en matigh in u eten,
 Op dat ghy niet en meught hier door u plicht vergeten,
 In kleedingh houd u slecht, in woorden houd een maet,
 Sijt vlijtigh in't gebedt, en veel te kerken gaet.
 Verheught u nimmermeer in ander liens gebreken,
 En wilt noyt eenigh quaet van uwe naesten spreken,
 Schoon datter yemandt is met leelijkheyt bevlekt,
 Schikt dat ghy anders vuyl met liefden overdekt,
 Indien u naeste Mensch een mis-flagh mocht betoonen,
 Soo sijt altijd gheneyght sijn fauten te verschoonen;
 Indien der yemant u yets wat te vragen heeft,
 Soo schikt dat ghy voor al beleefden antwoord geeft,
 Het sy ook tegens wien, sijt minnelijk van reden,
 En vriendelijk in spraek, manniereijk in zeden,
 Het sy ook waer het sy, en by wien dat ghy bent,
 Schikt altijd dat ghy selfs u voor de minste kent,
 Wilt uwe naestens val en ongeluk beweenen,
 Vertrooft de droeven, God sal u ook troost verleenen;
 Maekt dat ghy in't gebedt u vaek tot God begeeft,
 Bidt voor die ghene, die ghy weet dat qualijk leeft;
 soo langh u leven duurt wilt God daer voor bedanken,
 Toond liefde, en besoekt de sieken en de krancken;
 Bidt God, dat hy aen u die krachten langh verliet,
 Dat ghy dees Monniken als uwe Heeren dient.
 Als met bekoringh ghy de ziele voelt bestreden,
 Soo neemt u toevlucht tot den Hemel, met gebeden,
 En bid den Heere aen in't binnenst van u hert,
 Dat van bekoringh noyt u ziel verwonnen wert;
 Na dat sy tot het kindt dees reden had gesproken,
 Is hare spraek gedaen, en haer gesicht gebroken,

Sy die ter aerden viel, die gaf mits dien haer geest,
Na dat sy negen jaer had by het kint geweest,
Een over groote rouw heeft hier het kint bedreven,
Als Theodora had aen God haer ziel gegeven,
T'kint dat niet beter wist, of anders niet en docht,
Dat het sijn Vader was die hem had op gebrocht
Stort droeve tranen uyt, met suchten en met klaegen,
En leeft een langen tijt in veel bedroefde dagen;
T'gebuerde dat de Abt in hare Celle quam,
Alwaer dat hy de doot van Theodoor vernam,
Deed hy de Monniken ook daer ter plaetse komen,
En hebben onder haer het lichaem op genomen,
En hebben Theodoor nu doot in maene schijn,
Bevonden inder daet en ware Vrouw te sijn,
Sy siende haer ontschult, die loofden God den Heere,
En dragen ook het lijk te graef met grooter eere,
Men liet in aller yl uyt roepen op dat pas,
Met welk een logentael dat sy beschuldicht was,
Al't geestelijcke volk is besigh, om met reden,
Te achterhalen waerom sy dit heeft geleden;
Doch niemant die te recht de waerom ken verstaen,
Men heeft haer niet te min dees eere aengedaen,
Na dat haer ziele was by God den Heer ontfangen,
Begroefmen 't doode rif met Psalmen, en lof sangen;
Als nu soo menigh jaer, gelopen was ten endt,
Heeft Theodooraes Man (dees handel onbekent,
Door in val vande geest, of door een seker dromen)
Sich selven in gebeelt by sijne vrouw te komen,
Het schein of deur een geest hem wierden aengeseyt,
Weet dat op so een plaets u vrouw begraven leyt,

Hy door een groote drift tot reysen aengedreven
 Heeft sich in korten stont na 't klooster toebegeven,
 Soo haest als hy daer komt en binnen 't Klooster treedt,
 Wert alles hem ontdekt, tot sijner herten leet;
 Hy die seer bitter treurt, als hy dit had vernomen
 Die stort uyt sijn gesicht een vloet van trane stroomen;
 Hy sught, hy klaeght, hy weent, na hy dit had verstaen.
 En nam van die tijt ook het klooster leven aen,
 Hy, die met bidden heeft daer van den Abt verwurven
 De Cel, waer in dat Theodora was gesturven,
 Leeft daer een wyle tijts in geestelijke staet
 Tot dat sijn droeve ziel het brose vlees verlaet,
 Het kint dat Theodoor als eygen was gegeven,
 Dat bleef in 't klooster ook en voerd een eenfaem leven,
 Dat wierden op gebracht in tucht en goede leer,
 En raekt in 't eynde noch tot staet en hooge eer,
 Door sijn Godtvruchtigheyt en Christelijke deughden,
 Was hy het heel Convent een oorsaek aller vreughden;
 En door sijn naerstigheyt in stvdi raekt soo vert.
 Dat hy ten lesten noch den Abt van 't klooster wert,

E Y N D E.

Heden-

Heden-daeghsche misbruyken.

Ghepast op het spreekwoort,
Warender gheen sonden, daer waren gheen plaghden.

Als ik der menschen doent aendachtelijk doorgronde,
Als ik de werelt sie vol boosheyt en vol sonde,
Als ik mijn oogen slae op't geen men heden fiet,
Dat in het Christendom by veele nu geschiet;

Gggz

Moet

Moet ik met tranen leet beweenen 's werelts saken;
 En met een droeve geest dees treurge vaersen maken;
 Als ik de Christen Schaer van liefde sie berooft,
 En dat den Christen mensch in Christum nau gelooft.
 Ben ik op 't hoogst verplicht mijn geesten aen te dryven,
 Om 't hedendaeghs mis bruyk der Christnen te beschryven;
 Hoe wel het Christendom geen onderricht ontbreekt,
 Hoewel den Dienaer Gods de leeringh Christi preekt,
 Hoewel de Dienaers Gods de Godloofheyt bestraffen
 En voor een sieke ziel den medecijn verschaffen,
 Heb ik des niet te min iets op die stof gemaakt,
 Mits smakelooften vaek een nieuwe spijs smaekt;
 Vyt liefd soek ik den mensch met rymen en gedichten
 Te leyden tot de deught, en neffens dien te stichten;
 Te leeren met mijn pen wat rechte deughde voedt,
 En hoemen tot de deught, door liefde, komen moet;
 De menschen hedendaeghs in menschlijkheyt ontwennen,
 En langer liefdens aert niet weten, noch te kennen;
 De liefde, lieve God! is by den mensch vervreemt,
 Dies sonde d'overhandt in't 'menschen herte neemt,
 De liefde, lieve God! en is niet als voor desen,
 Verminderingh van liefd vermindert Godes vresen,
 Indien de vreesse Gods geraekt uyt s' menschen hert,
 Men siet dat ook de deughd als dan verbannen wert,
 De liefde tot de deughd, de deught van God te vresen
 Die schijnen by den mensch nu af geschast te wesen;
 De liefde die den mensch, een rechte Christen maekt,
 Wert langer by den mensch als nodeloos verlaekt,
 De liefde, die het hert ter deughd behoort te dringen,
 Die is verkeert in liefd tot tydelijke dingen;

De liefde, die den mensch aen leyd tot Christi leer,
 Wert hedendaeghs mis bruykt tot wereltsydel eer;
 De liefd, ter salicheyt wert langer niet gevonden,
 Maer is verkeert in liefd tot boof heyt, ende sonden;
 De liefde wert mis bruykt gelijk men daghlijks fiet,
 Men vindt de rechte liefd ter werelt langer niet,
 Maer sulke liefd waer door den mensch wort aen gedreven,
 Tot rijkdom en tot staet, tot pracht en weligh leven;
 Liefd, die het s'menschen hert bevrugt, en swanger maekt,
 Waer door sijn graeghe lust nae werelts eere haekt;
 Liefd, die de menschen dwinght tot lust van hooge staten
 Liefd, die geen herten ken in rechte liefde laten;
 Liefd, die het dertel vleesch in sachte lusten streelt,
 Liefd, die in s'menschen hert op ydle vreughde speelt,
 Liefd, om het werelts goed by een te moghen rapen,
 Liefd, om in overvloedt veel gelts by een te schrapen,
 Liefd, tot een vuyl-gewin, en overdadigh goed;
 Liefd, tot een groote naem, van werelts overvloet,
 Liefd, om tot hooge staet en werelts eer te raken
 Liefd, om hier op der aerd de kinders groot te maken,
 Liefd, die de lusten geeft volkomen haren eyfch,
 Liefd, die het herte peyt met wellust van het vleysch;
 Liefd, die het herte maekt tot gelt en goed genegen,
 Liefd die de werelts pracht en hoovaerdy doet plegen,
 Liefd, die de haet en nijt in't s'menschen herte voedt,
 Liefd die den armen noyt getrouwe bystant doet,
 Liefd, tot sijn eygen selfs doet Christen liefde scheidt,
 Liefd, die de herten weet van liefden af te leyden,
 Liefd, die de ware wet van Christen liefst verdrijft,
 Liefd, die in't Christen hert haer valsche wetten schrijft,

Liefd in een diepe drift van vuyle luft gefonken,
 Liefd om het ftinckend vleefch in prachten op te proncken:
 Liefd, om een grootontfagh te hebben by den mensch,
 Liefd, om in werelts maght te raken tot fijn wensch,
 Liefd, om een groote daet, en ydel roem te tonen
 Liefd, om hier als een God, de aerde te bewonen;
 Liefd, om fijn even mensch te toonen werelts vrucht,
 Liefd, om te bouwen op kastelen tot de lucht;
 Liefd, om een aertfche lof hier op der aert te planten,
 Liefd, die de Zalen pronkt met gulde ledekanten,
 Liefd, die met marmoer fteen de aertfche vloeren deekt,
 Liefd, die het s'menfchen hert tot overdaden trekt;
 Liefd, die tot aerdfche pracht de lufften weet te ftieren;
 Liefd, die de huysen doet gelijk palleyfen cieren;
 Liefd, die de huysen ciert, met grove kettery,
 Liefd, die de kamers pronkt met ydel hoovaerdy,
 Liefd, die de menfchen doet met ongemak bejagen,
 Ten dienfte vande luft, een vreught van goede dagen.
 Ten eynde! datmen hier veel gasterijen ftight
 Ten eynde datmen brenghet veel fonden in het light,
 Ten eynde datmen mach met braffen, fuypen flempen,
 De grondeloofe poel van diepe welluft dempen:
 Ten eynde datmen doet gelijk den rijken vrek.
 Wiens weelde figh niet kreunt den armen fijn gebrek,
 Wat doet de werelt ons al dagelijx niet bliken,
 Wat worter niet misbruykt ter tafel vande rijken?
 Wat worter niet gepleeght ontrent der Rijken dis,
 De overvloedt, eylaes, die Gode fonde is;
 Hoe is de matigheyt verbannen, en verftooten,
 By't menfchelijk geflaght foo wel de kleyn, als grooten.

Een yder in het fijn door misbruyk, laes? misdoet,
 Vyt liefde vande lust, in snode overvloet,
 Die anders niet en baert, gelijk ons leert de rede,
 Als siekte, en verderf, ja sware moeylijkhede,
 O liefde, valsche liefd, die ware liefd verkort,
 O valsche liefd, door wien de liefd verbannen wort;
 O liefd, op rechte liefd, waer sijt ghy doch gebleven?
 O liefd, op rechte liefd hoe sijt ghy dus verdreven?
 O liefd, op rechte liefd, wat ist een jammer ach?
 Datmen ter werelt u nauw langer kennen maech;
 O liefd, op rechte liefd! hoe schaers sijt ghy te vinden,
 O liefd, op rechte liefd, die door de felle winden
 Van qua begeerlijkhelyt en lusten deser tijt;
 Gelijkerwijs een stof ter vlucht gedreven sijt
 Waer sijt ghy ydel hert, door hoovaerdy gedreven?
 Waer sijt ghy die hier soekt in hovaerdy te leven?
 Waer sijt ghy dwase mensch! die kromme wegen gaet,
 En sonder ware liefd na werelts hoogheyt staet?
 Verblinde mensch! houd op het dool-padt in te keeren,
 En wilt van Christo sels een Christen liefde leeren;
 Waer sijt ghy gierigh hert dat in de rijkdom wroet?
 Waer sijt ghy die u lust hanght aen het werelts goet?
 Waer sijt ghy blinde mensch! aen valsche liefd gebonden?
 Waer sijt ghy aertsche stof genegen tot de sonden?
 Waer sijt ghy die verblint in swerelts liefde dwaelt,
 En die een sware last op u gewisse haelt?
 Let, bid ik op 't vervolgh van dese rymerijen,
 Let, hoe ghy leeren moet des werelts liefde myen;
 Let, bid ick op de wet van ware liefdens deughd,
 En dat ghy valsche liefd geen meer gebruyken meught.

Leeruyt mijn sleght gedicht u ydelheyt en dromen
 En hoe verkeerde liefd u hert heeft in genomen,
 Leer, door mijn rymery u dwaefheyt af te staen,
 En door geen valsche liefd, het dool-pat in te slaen;
 De deught sy u een baek, en wyfer aen de sinnen,
 Hoe ghy verkeerde liefd, door deughde moet verwinnen,
 Ghy weet het Christen ziel, dat ghy niet dwalen meught,
 Maer dat u Godt verbindt aen wetten vande Deught,
 Ghy weet dat God den mensch heeft lijf en ziel gegeven,
 Een yder in sijn hert een vaste wet geschreven
 God heeft dit aertsche vleesch de ziele in geplant,
 God heeft den mensch begaest met reden en verstant;
 Waer door hy goet en quaet soud van malkander scheid
 En na de wetten Gods een Christen leven leyden,
 God heeft den mensch verleent een Goddelijke geest
 Waer door hy leeren moet hoe Christus is geweest;
 Dat's God en ook een mensch, ja heer van alle Heeren,
 Die door sijn lyden wil de menschen liefde leeren,
 Dat Christus nu als mensch van God den Vader scheidt,
 En aller menschen sond op sijne schouders leyt,
 Dat hy hier naekt en bloot ter aerden is geboren,
 Dat hy een arme stal daer toe heeft uytverkoren,
 En soo veel jaren langh ter weertelt heeft verkeert,
 Met lyden aen den mensch der menschen plicht geleert
 Dat is, om ons daer door tot liefden aen te wyfen
 De liefde, als van nood, de menschen aen te prijsen;
 De stemme des Propheets wert overal gehoort
 Wie sal vertellen ons het werck van sijn geboort,
 Wat ist oft ik vergeefs daer op mijn herffens slype,
 Ghy, wyfen Salomon en kost het niet begrijpe;

Dies den Propheet aen ons hier me te kennen geeft,
 Als dat gheen mensch soo wijs, op deser aerden leeft,
 Die ons dat wonder werk soo klaerlijk, ken vertalen,
 Dat wy met ons begrip dat sullen achterhalen;
 O mijn vernuft te swak, dat ick door rymerij,
 Soud melden, hoe dit werk van God begonnen sy;
 Dat God ten hemel heeft noyt Moeder uyt verkoren,
 En sonder Vader hier op Aerden is geboren.
 Den waren sone Gods, ter werelt voort gebraght
 Geboren uyt een Maeght van vrouwelijk geslaght,
 O wonder, van een maeght is Christus voort gekomen,
 Een Maeght die tot dit werck noyt man en heeft vernomen,
 O, wonder! dat de Maeght noyt man en heeft bekent,
 O, wonder! dat noyt man dees maget quam ontrent,
 Dies laet ons den Propheet, dees sijne woorden hooren,
 Wie sal't vertellen hoe dat Christus is gebooren?
 O wonder! ons begrip en kennis ghy verdooft,
 Nochtans waerachtig, Christen mensch, voor die geloofst,
 O krachte des geloofs, hier moet u liefde bliken,
 Maer wil begrip geloot hier in dit stuk doen wijken
 Wat sal begrip, verstant, vernuft of wijtheyt sijn?
 O Christen! 't is een kaers by klare sonne schijn,
 Als u geboorten dach, o Christe! was gekomen,
 Waer hebt ghy, Sone Gods, u leger stee genomen,
 Waer hebt ghy doch de plaets van u geboort begeert?
 Niet in een groot palleys alwaermen Princen eert;
 Niet in een aerdsche troon, noch Coainklijke hove,
 Daer alle weelde vloeyt van onderen tot bove;
 Maer in een arme hut, een open bloote stal
 Gepronkt met hoy, en stroo, die ghy niet by geval

Maer met voorfienigheyt vrywilligh hebt verkoren
 Om arrem, naeckt en bloot op Aerd te fijn geboren;
 Daer lagh hy, die het al watmen ter werelt fiet,
 Alleenigh toebehoort, nochtans begeerd hy 't niet
 Daer lagh hy die een vorft en Heer was aller Heeren,
 Om ons, o aertfche mens, ons nedrigheyt te leeren;
 Daer lagh hy naekt en bloot die al de werelt kleet,
 Daer lagh hy, die het al om onse sonden leedt,
 Daer lagh hy als de minft die nochtans is de meefte,
 Daer lagh de fone Gods in't midden vande beefte,
 Daer lagh hy in verdriet, in ongemak en noot,
 Daer lagh dien Rijcke Godt, koud, arm, naekt en bloot,
 Dien Godt, die fijn natuer van 't Goddelijk ontlede,
 En met het menfchelijck in alles figh-bekleede,
 Op dat de Propheci ten vollen wert vervult,
 Op dat fijn lyden foud betalen onse fchult.
 Hoe menigh jaren langh heeft Christus willen lyen,
 Om ons ik fegh om ons van 't lijn te bevryen,
 Wat fwarigheyt en ftrijdt heeft Christus uyt geftaen,
 Wat heeft dien goeden God niet om den menfch gedaen,
 Na lang en veel verdriet van pynelijke plagen,
 Met doorenen gekroont, met geeffelen geflagen,
 Befpogen en bespot, gepynigt en gewondt,
 Gehongert, en gedorft, o menfch! om onse fondt,
 En eyndelijk gerekt en aen het kruys gehangen,
 Daer menigh druppel bloet vloot langs fijn bleke wangen
 O liefde, Christi liefd, die door u lyden leert
 Dat ghy ook vanden menfch op rechte liefd begeert,
 O liefde, Christi liefd, o liefde ongemeten,
 O liefde, by den menfch, op heden als vergeten,

O liefde, by den mensch soo weynigh overdaght,
 O liefde, hoe verstroyt by 't menschelijk gheslaght
 O mensch, o Christen mensch wilt ghy als Christen leven,
 Soo moet ghy u tot liefd, en lijdsfaemheyt begeven.
 Ghy moet u naeste doen, gelijk u Christus leert,
 Sijn lyden, lieve mensch, u lijdsfaemheyt begeert,
 Sijn lyden en sijn smert, sijn bitterlijke wonden,
 Vernamen u, o mensch te s'cheyden vande sonden,
 En willen dat sijn liefd met liefde sy vervult,
 Sijn lyden leert dat ghy sult tyden sonder schult
 T'is al om ons geweest dat Christus heeft geleden,
 Hy lijdt de straf, wy sijn de gene die misdeden;
 O liefde, die ons leert, en drukt in het gemoed,
 En wil dat yeder soo aen sijne naeste doet,
 Maer ach! waer is den mensch, die sich (in liefdens saken
 Gelijk een Christen voegt) soekt Christelijk te maken?
 Geen Christen wet heeft plaets in 't Christen herte meer,
 De liefde Christi ons tot regel, wet, en leer,
 Om met ons even mensch in Christen liefd te leven,
 Die schijnt als uyt den mensch verbannen en verdreven;
 De sond in plaets van liefd besit het s'menschen hert,
 Dē eenē mensch sijn vreugd is d'ander mensch sijn smert,
 De nydigheyt en haet tot nadeel vande vromen,
 Die hebben 't meestendeel der menschen in genomen;
 O nydigheyt, o sond, o kanker aende ziel
 O nikkerlijk bedrijf, o gruwelijk verniel
 Van deugt, geluk, en eer der eerlijker menschen,
 Fy menschen, die 't verdriet van hare naesten wenschen,
 Fy menschen die de naem van Christen menschen draegt
 Daer ghy u naesten mensch met nydigheden plaegt.

Doch lnydigheyt (een grove fonde)
 En wert alleenigh niet bevonde
 By t'Ziel geflaght, in onfen tijt,
 Maer achlik vind foo veel ghebreken
 Dat ik fe al niet uyt ken fpreken
 O menfch leer felver wie ghy fijt,

Hoe menigh voelter t' hert bekropen,
 Van vuyle lufften in geflopen
 Met graeghte tot een fnoot bedrijf;
 Hoe los wert trouw en eedt vergeten,
 En Echts beloft ter zy ghesmeten,
 Tot misbruyk van 't verganklijk lijf,

Wat speelt de geyle luft al part en
 O gruwel fond, in Echte harten;
 Wat lift gebruykt het snode vleys,
 Om in dees goddeloofse faeken
 Het fondigh herte te vermaeken
 Te boeten luft naer minnens eys,

Hoe vleyt en peyt de luft de finnen,
 Met ydel foet van geyle minnen,
 T'gheen figh den dertle menfch inbeelt
 Het fy in Mannen, t'fy in vrouwe
 In t' overtreen van Echte trouwe
 Een yder fijne rolle speelt.

Wat hoor, en sien ik alle daegen,
 Wat heeft de werelt valfche laegen,
 Waer mede fy den menfch bekoort;
 Wie ken des werelts fnoot bedrijven
 Soo feer beklagen, of befchryven,
 Als het (God betert) wel behoort.

O aertschen aert geneyght tot sonden,
 Wat leeft ghy los en ongebonden,
 Hoe holt en solt ghy in u' quel,
 Ach! hoe verstoet ghy liefd, en deughde,
 En soekt al u vermaek en vreughde,
 In't geen de ziel voert na den hel.

O Aertsche stof uyt aerd geboren,
 Hoe prickelt u de lust met sporen
 Na gelt, nae goet, nae hooge staet
 Na rijkdom, eer en werelts weelden,
 Die aende zielen noyt en teelden,
 Als eeuwig leet, doch! altelaet,

Hoe woelen wroeten s' menschen sinne,
 Om overvloet van schat te winne,
 Die als sy al verkregen sijn,
 Noch geen genoeggen kunnen baren,
 Maer teelen door een gierigh sparen
 Tot meerder winningh, groote pijn,

Of geven oorfaek om te leven
 In praght, tot staet sught aen gedreven,
 Wellust ten dienst in overvloedt.
 Aenleydingh tot een quaet begeeren,
 Met Goddeloofse te verkeerren,
 Ontstaet uyt maght van gelt en goet.

Hoe wist s'gh in voorleden tyden,
 Het heydendom hier van te myden,
 O Christen ziele, leer, ey leer,
 Van 't aertsch niet meerder te betraghten.
 Als ghy u sult van noden achten,
 Tot onderhouwt, in deughd en eer.

Hoe woelten wroet het gierigh herte
 Hoe veel! om meerder lydt het smerte,
 En heeft gebrek in d'overvloet;
 Ia knaeght, en plaegt figh alle dagen
 In quel van onnut forge dragen
 Tot vuyl gewin van gelt en goet.

Hoe veelhy ken het hert niet voegen
 Om figh in veelheyt te genoegen;
 Onnute quellingh, quae begeert,
 Hoe verkunt ghy de mensch verleyden,
 En van het menschelijk doen fcheyden,
 Ghelijk ervarentheyt ons leert.

Den gierigaert van lust gedreven
 Tot overvloedt, foek arrem leven,
 Veel wil hy, weynigh wil daer van
 Dit is den aert van gierigh eygen,
 Altijt tot meer en meer te neygen,
 Hoe meer, hoe min 't hem dienen kan,

Een gierigaert, in fijn gebreken,
 Wert by het vuylfte dier geleken,
 Dat op het gantsche aardrijk leeft;
 De wyfen geven voor een oordeel,
 Het verken levend, doet geen voordeel,
 So ook, die'n gierigh herte heeft,

In't leven wroet hy voor fijn lusten,
 Sijn quae begeert laet hem niet rusten,
 Te rapen overvloedt by een
 Hoe veel dat hy besit in't leven,
 (Schoon noot vereyicht) hy fal niet geven,
 Noch yets, om Godes wil besteen,

Hy fal sigh over geene armen

In't minst medogen, oft erbar men,
 In noot geen vrunden bystant doen,
 Wat magh ik doch van desen spreken,
 Hem selver sal het hert ontbreken,
 Sijn lichaem in nootdruft te voen,

Hoe veer is woeker in gekroopen,
 Waer door der veel sijn uyt gesoopen,
 In goet, in bloet, in ziel, en lijf,
 Ik heb in't stuck van dese sonden,
 Soo veele by den Mensch bevonden,
 My schamende, dat ick het schrijf.

O werelt, stadt van alle steden,
 Hoe vaek fught ik, en dat met reden,
 O werelt, werelt ach! ik ween,
 Ik sie in u de woeker kruypen,
 Om arme herten uyt te suypen
 En v'lees te stropen van het been,

O woeker, schijn vriendt vande droeven,
 (K' segh droeve, die u troost behoeven.)
 Hoe graeft, en aest ghy hier te stee,
 Laet af, laet af u pont te delven,
 Laet af den woeker: kent u selven,
 Want God die maekt zijn gefel ree.

Op, segh ik, op ontfluyt u ogen,
 O gulfichey, door lust bedrogen,
 O dronkenschap, o boofheyts poel,
 O voedsel van veel quade sonden,
 God betert, hier soo veel bevonden,
 Wat sijt ghy meer dan Satans boel;

Waekt op, waekt op ghy Satans slaven,
 Misbruykers van Gods goede gaven,
 O dronkenschap, wat toont ghy blijk,
 (Aen die, die met een gauw op mercken,
 Aendachtigh letten op u werken)
 Dat ghy de beesten sijt gelijk,
 Men vindt een landt daer sijne wetten,
 (En waerdigh om wel op te letten)
 T'gebeurt als yemandt gasten heeft,
 En aenden tafel is geleten,
 In vrolijkheyt met drank en eten,
 Een vrunden mael ten besten geeft.

Dat dan een slave wort geschonken
 Soo veel, dat hy wert vol en droncken,
 Op dat de gasten sy geleert,
 Wat beestigheyt den dronk ken voeden
 O heydens leeringh, ons ten goeden,
 Hoe hoogh ghy deughdens wetten eert,
 Hoe vergaen nu in onse tyen,
 De lusten vande hooverdijen,
 Hoe op geblasen, trots in pracht,
 Hoe dertel in fatsoen van kleden,
 Bepronkt ghy nu u broose leden,
 O aerts, en sterffelijk geslacht!

Hovaerdigheyt die toont haer grillen,
 Men weet nauw langer hoemen willen,
 O hoovaerdy! wat went ghy aen,
 Ik sie, ik sie u soo veel plegen,
 Ghy oorfaekt straf, soo ghy die wegen,
 Begeert noch verder in te gaen.

Het spreekwoord leert ons alle dagen,
 Dat sonden oorfaek sijn van plagen,
 Wat plagen heeftmen oyt ge hoort,
 Wat plagen zijnder oyt gekomen,
 Of God die heeftse voor genomen,
 Soo 't schijnt, te senden ons aen boort.

De straf des Heeren wy beproeven,
 Pest, diere tyden ons bedroeven,
 Ia rooven, moorden, plundren, brant,
 Al desen komen onsgenaken,
 (Om so de herten op te waken
 Door straf van Gods rechtvaerde hant.

O eeuw' wat voedt ghy droeve tyden,
 In forge, ramp, spoet, druk en lyden,
 Benaude tijdt! al langh beproeft,
 Wat hebt ghy met verdriet en smerte
 Soo menigh ziel, so menigh herte
 Geplaeght, gepynight, en bedroeft,

Noch salder meerder droefheyt naken,
 De tijd noch droever tyden maken
 Mits dien ik sie, en daeg'lijx spur
 Dat menschen in de sond volherden
 In plaets van beter, booser wet den,
 Het geen ik in myn hert betreur,

Daer is geen liefd geen deughd noch trouwe,
 Geen sondigh hert met recht berouwe,
 Meer lust tot quaet als innigh leet,
 In plaets van sonden af te snyen,
 De sonden meer en meer gedych.
 Den mensch van geen bekeering weet.

Soo yemandt moght op mijn gebreken,
 Door wreede dwangh van passie spreken,
 En wyfen my het spreekwoort aen,
 Soo wie een ander wil bestaffen,
 Moet selver eerst het quaet af schaffen,
 En op den wegh der deughden gaen.

Die wil ik met mijn rymen leeren,
 Het ooge op sich selfs te keeren,
 Mijn faut sijn misdoen niet verschoont,
 Dat ik de deught soek aen te wyfen,
 Schoon sondaer, niemant kan 't mispryfen,
 Mits dien my walght mijn quae gewoont.

Ik heb, voor my, het mijns bedreven,
 Der halven ook voor mijn geschreven
 Den wegh der deughd in rijm gemaakt,
 En niet alleen voor die, die 't lesen,
 Maer sal mijn hert een prikkel wesen
 Die foo wel my als andren raekt.

Om op der deughden wegh te komen.
 Heb ik noch yet wat voor genomen,
 Te schryven, hoe wel swak van macht.
 Twee dingen aenden mensch t'ontdecken,
 Die ons tot leydslien mogen strekken,
 Om tot de deught te sijn gebracht,

Het eene dat is Godes vreesse
 Het tweede wil de liefde wesse
 Waer een van dese twee gebreekt
 En wort geen Christen ziel bevonden,
 Maer qua genegenheyt tot sonden,
 'K segh tonden die den Heere wreekt.

Niets trekt hem Gode meer ter herten,
 Niets kender Christo meerder smerten
 Als sond, door hem so dier voldaan,
 Met smert en pijn, en bitter sterven
 (Om ons den hemel te verwerven)
 Is Christus in sijn rijk gegaen,

Alleen heeft Christus ons door desen,
 De liefde geleert, en God te vresen,
 De liefde is den mensch van nood,
 De vreesse Gods moet ons bevrijen,
 Van straf, van plaegh, van alle lijen,
 Ia selver van dien helschen doot,

De liefde is een Christen teken,
 De liefdeken de sonden breken,
 Een Christen wert door liefde bekend,
 De liefde toont Christelijke vrughten
 Dat sijn haer tranen, en haer suchten
 Die sy tot God ten hemel sent.

Wanneer men speurt dat Christen menschen
 'T verderven van hun naeste wenschen;
 O God! hoe kan 't een Christen zijn,
 Die door practijk gebruykt de reden
 Dat oorlogh nutter is dan vreden,
 O Christen, Christen in de schijn,

Gebrek van liefde doet u dolen,
 De vrede heeft ons God bevolen.
 De vrede is een Godlijk zaet,
 En vrede moet door liefde komen,
 Maer is de liefde wech genomen,
 Soo teelt de werelt alle quaet.

De qua begeert, van liefd gefcheyden,
 Soekt boose herten aen te leyden,
 In plaets van liefde tot de nijt,
 Elk wil de hoogfte trap betrede,
 En volght fijn quae genegenhede
 Dit brengt ons oorlogh, dieren tijdt.

Begeert met sonden aengespannen
 Die hebben vrees Gods, verbannen,
 Gods vrees en liefde aen een kant
 Nu kunnen geen goe vruchten telen,
 Elk wil den rol van meester spelen,
 O Christen ziele, Christen schant.

Waer is Gods vrees, en liefd gebleven?
 Waer is, o mensch, het Christen leven;
 Waer is de trouw? eylaes! te nier,
 Om eygen baet de menschen woelen,
 Haer naestens armoed niet gevoelen,
 Den een is d'ander fijn verdriet,

Hoe ongelijk is Werelts voordeel,
 Hoe ongelijk het s' menschen oordeel,
 Den rijkert is des wijsheys vrient,
 Als yemant raekt in rijkdoms vreughde
 Eylaes! dat schrijftmen toe lijn deugde
 Daer hy nochtans de ondeught dient.

'T onvroom gemoed tot gelt genegen,
 Sijn wenschingh door bedrogk verkregen,
 Sijn list gelukt, fijn staet verhoogt,
 Hoe wel onvroom, hy wort gepresen,
 Hy moet ook wijs, en eerlijk wesen,
 Schoon hy in wendigh niet en doogt:

In tegendeel, wanneer de vromen,
 Door ongeval tot armoedt komen
 Soo is het qualijk aengeleyt,
 Hoe wel oprecht in hun geweten.
 Sy moeten (eerlijk) eerloos heeten,
 En 't gaet gelijk het spreekwoord seyt,
 Onkruyt kent goede zaet verdrukken,
 Een vroom gemoet ken 't luk mislukken,
 Mislukt hem 't luk, hy is een guyt,
 De ondeught sal sijn deugde schenden,
 Tot meerder last van sijn ellenden
 Hem voor een doogh niet maken uyt,
 O liefde, liefde, sonder krachten.
 O liefd, berooft van uwe machten,
 O liefde, niet meer by den mensch,
 O liefd, verbannen en verdreven
 Dies wy in onsen tijt beleven
 Dat yder tracht naer eygen wensch.
 Gebrek van liefd baert veel gebreken,
 Wie kan 't beschryven, wie nyt spreken,
 Wat liefdeloose herten doen;
 Hoe vele listen dat sy plegen,
 Door vals bedrogen quade wegen,
 Praktijk tot eygen baet te voen,
 Hoe veer is Christen liefd verbannen,
 D'een tegen d'ander aen gespannen.
 Eylaest hoe wort de liefd vertreen.
 Een yder, om sijn groot te maken,
 In ydel roem van werelts saken,
 Verkort de welyaert van 't gemeen,

Gebrek van liefde voedt de sonden,
 Door sonden is den Heer verbonden
 Tot plaegh, en straffe van ons quaet,
 'T is om de sond, dat God sijn handen,
 Op Coninkrijken, en op landen
 In Geessels van sijn straffe slaet,

Dies wil ik my tot rymen keeren,
 Waer-door een Christen ziel kan leeren
 Wat voor een Christen dient gedaen,
 Waer toe den mensch moet sijn genegen,
 Om God tot mely te bewegen,
 De plagen van ons af te slaen.

De liefd gegrond in Godes vresen
 Kan ons een rechte middel wesen
 Waer door Gods liefde wert gevoedt,
 Dit sijn de woorden onses Heere
 Des sondaers doot ik niet begeere,
 Maer beterschap in ware boet.

Wie kan tot boete sijn begeve
 Die niet en wil in liefde leve?
 Hoe kander vreed en eendragt sijn,
 So langh de Christenen verschillen,
 En geene liefde plegen willen
 Maer dragen 't herte vol fenijn.

Laet af, laet af o swakke Christen,
 Laet af in 't Goddelijk te twisten,
 Hier om een punt, een kleyn verschil
 (Ia dorst ik seggen, ydel dromen)
 De Christenen tot tweedragt komen,
 D'een Christen d'ander dwingen wil.

Eylaes!

Eylaesken sijn geen Christen wetten,
 Laet ons de liefde palen setten,
 Hoe veer het Christendom moet gaen,
 Hoe veer een Christen is verbonden,
 En wat een Christen moet door gronden,
 Waer med een Christen kan bestaen,

In God en Christum te geloven,
 'K segh God die alles gaet te boven,
 God Vader, en God soon gelijk,
 Godt Schepper, wiens gelijk in waerden
 En is in hemel, noch op aerden,
 Als Majesteyt van 't hemelrijk.

T' ken-teken is van Christen menschen:
 Haer naesten als haer selven wenschen,
 Mijns oordeels, 't staet geen Christen vry,
 Het hert in liefden af te trekken
 Van die, die hy niet kan verwekken,
 Dat met hem een geloovigh zy,
 Ten past geen Christen tijt versleten,
 Te straffen yemant in 't geweten.
 Gelijk, God betert, wort gedaen,
 O wou de liefde soo veel geven
 Dat yder moght sijn hert beleven
 Mits ydervoor sich selfs moet staen.

Wanneer den rechter sal verschijnen,
 Met helsche straf de boose pijnen,
 En plagen eeuwich met ellent
 Die, die een ander wilde leeren,
 Op sulc een wegh, en padt te keeren,
 Daer men geen Christen wette kent.

Ia, yder een wil nu verftrekken
 Een zielen hoeder, om te trekken
 Het Christen herte na fijn fin,
 Elk wil een ander beter leeren
 En felver, door een quaet begeeren,
 Loopt hy verblint het dool-padt in.

Aen and'ren is hem veel gelegen;
 Sigh felven kent hy nauw te degen.
 Hy wil van and'ren veel gedaen,
 Een beter, wil hy 't best berooven,
 Een ander 't fijne doen gelooven,
 Daer elk moet voor fijn felven ftaen.

'T is vreemt, dat nu de menfchen plegen,
 Veel vlijt om andren te bewegen
 Ter faligheyt; en forgen niet,
 Met nauw en naerftelijk op merken,
 Dat door oprechte Christen werken
 Haer eygen ziele nut gefchiet.

Elk wil een ander heyligh maken,
 En let niet op fijn eygen faken,
 Elks oordeel s'anders heyl berooft.
 Ia d'een die fal den ander haten
 Hem liefd te toonen, achter laten
 Om dat hy niet met hem gelooft.

O doolingh! onder Christen menfchen,
 Elk wil fijn naeften zaligh wenschen
 En op fijn felfs hy niet en let,
 O Christen mensch, elk is verbonden
 Tot beterschap van fijne fonden,
 Dit is de rechte Christen wet.

'T waent

T'waent sich al Christen door 't gelooven;
 Die sight laet van 't geloof beroove
 Die wil nochtans een Christen sijn;
 Schoon hy gelooft: wat vrucht kan 't geven?
 Soo men 't geloof niet wil beleven
 Is 't maer gelooven inden schijn,
 'T geloof (als 't nodighst, is van node,
 Ter salicheyt geleert van Gode;
 'Tis niet genoegh, dit moeder by,
 De liefd, de hoop, en ook de vreesē
 Die moeten by 't geloove wese
 Al eermen recht geloovigh zy.

A Endachtige leser, alsoo mijn meningh niet en is yemant stoffe te leveren tot disputen, maer alleenigh aen te wysen den wegh ter Deughden, in dese myne Rymen, voor vallende de aenroeringe des geloofs, als het allernoodigste middel waer door de selvige kan ghevondeu worden, mijns ordels niet ghenough: maer van noode daer by te moeten voegen, liefde, hoop, en vrede. Op dat een Christen (vergheliken met een schipper, inde zee baren van dit onghestadigh leven, als sijnde den wegh om tot de Haven des saligheydts te komen) soude mogen geraken.

Den Schipman, sonder het schip te hebben, ist niet mogelijk te besoecken de Kusten van Indien, ofte andere eynden deses werelts, 't selfde hebbende, als het principaelst en aldernoodighst, heeft nochtans niet genoegh, maer moet sijn geanckert, ende daer by sich versorgen met Compas.

't Geloove reedlycker wyse, vergeleken met het schip, is niet ghenough ter saligheyt, willen wy reden geen plaets gevē, laet ons gaen tot de scriptione by Iacobum 2. 17. het geloove sonder wercken, is in sich selven doot:

Alsoo wy dan alleenigh door 't geloove, niet en sijn verskert, moeten wy de reyse onses onsekeren levens, in het schip van ons geloove door brenghen, naden streek en 't Compas der liefden, dat is niet alleenlyk in Christum gheloooven, maer ook werken van liefde, ende barmhertigheyt aen onse naesten betoonen.

Voor het tweede, moet een geloovigh Christen hebben het anker des hoops, op dat

soo wanneer hem op de reyse overvallen de tempeesten deses werelts, te weten tegen-
spoet, en ongeval, haet ende nyt, ramp ende lyden, armoede ende onghemack, droef-
heyt, en ellenden, moeylykheyt ende swarigheden, vervolgingh en verdruckingh, dat
hy als dan sijn anker, dat is sijn hoop wyt werpe in dese onstuyme baren, vastlyck
gheloovende, dat hem God almachtigh na droefheyt, blytschap, na lyden troost, nae
vervolgingh, ende verdruckingh, eeuwige rust, ende zalighe welvaert sal verlenen.

Ten derden, de vreesse vergeleken met het roer, door welke het schip moet ghestiert
ende gheregeert worden is noodigh 't gheloove, aenghesien hy onderworpen is sich
selves te verwoeren inde ellendigste afgront der hellen, die niet en vreesst, door een on-
deughdelijck, boos ende godloos sondigh leven den waerachtigen God ende Schepper
van alle gheschapen Menschen ende creaturen te vertoornen, welcken God, alsoo hy
goet ende barmhertigh is, soo is hy oock strength ende rechtveerdigh, ende aengesien
dat syne heylige Majesteit ken vergriamt ende vertoorent worden door de sonden.
Sulx dat hy derhalven ons besoeckt met allerhande plagen, als oorloogh, die niet an-
ders mede brenghet, als branden, moorden, bloet-vergieten, eere schenden, ende dier-
gelijcken, jae dat ons God den Heer versoect met benautheyt, honger, pest en diere
tyden, waer door is 't alleen door onse sonden, sijn de sonden oorsaek van dese pla-
gen; sulx dat God die over ons is uyt stortende, soo moet het oock waerachtigh sijn,
dat syne H. Majesteit, door beterschap van sonden, oprecht berouw ende leetwesen,
als waerachtige boetvaerdigheyt ende deughdelijcke wercken in barmhertigheyt
ende genade kan versoent worden. Derhalven dese voorgaende vaersen voorgestelt,
die ick besluytende, sal vervolgen, ende de eygenschappen vande liefde, in rymeryen
afbeelden, tot een ware, ende oprechten Wegh-wyser ter Deuchden,

Liefde

Liefde veroorfaeckt Deugden.

'k **H**Eb eens een ouden man by na de tachtig jaren,
 Gehoort een vremde faek met fyne mont verklaren
 Ik segh een vremde faek, die ik hier by geval
 Tot nut en dienstigheyt den Leser toonen sal:
 't Is nut, men soo een faek ten hooghsten soekt te pryfen,
 Waer door men yemant kan op 't spoor der deugden wyfen,
 Dies ik de liefde stel in d'aldergrootste graet,
 Ia, als de sterkste gront daer 't Christendom op staet.
 Het is wel eer gebeurt, waerachtelijk gebleken,
 Gelijk ik selver heb een Ouden hooren spreken.
 Dat binnen Amsteldam, woonachtig was een man
 Wiens naem, en wiens geslagt, alst nauwt, mē noemen kan,
 Dees alle weeld gewent ten aensien sijn vermogen,
 Dees van een rijk geslagt en eerlijk op getogen,
 Dees met een longe vrouw in Echte staet verselt,
 Dees wel begaeft met goed, en niet te min met gelt,
 Is eerlijk van gemoedt, en deughesaem in sijn leven,
 Genegen van het sijn den armen meed te geven,
 Hy, van een goed beleyt en van een schrander geest,
 Is tot een seker werk altijt geneyght geweest,
 Hy beelden sijn steeds in, wel doenelijke saken,
 Hoe wel seer kommertijk, en qualik om te maken,
 Begeeft sich in het ent daer toe, en vanght het aen,
 Maer ach! 't is al gemist, en qualijk afgegaen,
 Hy deed in dese kunst een machtigh gelt verslinden,
 En sonder dat hy kost daer in sijn wenschingh vinden,

In't kort, hy heeft fijn goet aen defe faek verfpilt,
 Hy is by yder een onwaerd, en niet gewilt,
 De vrunden van fijn kant, en fijn hem niet genegen,
 De vrunden vande vrouw, die gaen de felfde wegen,
 Hy in het meeft verdriet, en alder grootfte noot,
 Hy, fonder hoop of trooft aen alle kant ontbloot,
 Hy, die figh alle hulp der menfchen vint benomen,
 Is noch in meer verdriet en fwarigheyt gekomen,
 En't gaet fo met den menfch, de rechte vruntfchap Wijkt,
 Geë vruntfchap vint dē menfch, wanneer 't geluk befwijkt
 De vruntfchap is altijd van vrunden af gevloten
 Wanneer op 't alderhoogft de vruntfchap is van noden,
 Eylaes! het Chriftendom (hier in te grof verblind,)
 De Weelde wel, maer niet de ware vruntfchap mint.
 Soo lang de voorfpoet duurt, fo duurt de vruntfchap mede,
 O Chriſten! waerom niet geleeft na wet van rede?
 Geë vruntfchap is oprecht daer weelde vruntfchap maekt,
 Meer daerſe wort getoont als men in ontuk raekt,
 Op dat ik voort verhael, hoe fich de faken keerde,
 De vrunden (inde plaets van vruntfchap) hem onteerde;
 Men floeg hem voër het hooft als hy om vruntfchap bad
 Men wift hem niet te wil, ook als hy niet en had,
 Hy, inde grootfte noot, en heeft geen hulp genooten,
 Maer wiert van yder een verſchoven en verftooten;
 Sijn leven is een ſtrijdt, een quelling vol verdriet,
 Vermits hy niemant heeft van wien hem trooft gefchiet,
 Hy, door de hooge noot, tot bedelen gedreven,
 Heeft figh voor eenigh tijt uyt landigh gaen begeven,
 Hy van een vroom gemoet, dat leven ongewent,
 Gaet bedelen ter plaets daer niemant hem en kent.

O herten!hoe dus wreet,hoe kunnen Christen menschen,
Haer zielen zaligheyt van Christo Iesu wenschen,

O Christen met de mont, geen Christen metter daet,

Die soo sijn even mensch in noot verlegen laet,

Hy (in dit ongeval, begeeft sich menighwerve,

Van alle menschen af, en gaet alleenigh swerve,

Hier in een eyken bosch, daer in een open velt;

Al waer dat hy sijn hert aen God ten offer stelt,

In sichten, en getraen, in weenen en in klagen,

Ter oorfaek sijn verdriet in dees sijn droeve dagen,

Hy roept, o goede God, ik die u dienaer ben,

Verfoek, geeft my geen meer als ik verdragen ken,

Mijn sonden, ik bekent, sijn oorfaek van mijn plagen,

Die soo veel niet en sijn, of noch ken ik se dragen.

Ach! als ik overdenk, hoe 't met den menschken gaen,

Stort ik voor u, o Heer! mijn sichten en gesaen,

De droefheyt perst mijn hert tot dit weemoedigh treuren,

Wat is my, Heer! geschiet, wat kan my noch gebeuren,

De noot brengt veel te weegh, en d'armoet die soekt list,

't Behoeven maekt my wijs, het geen ik noyt en wist.

Gedachten brengen voort een wonderlijk bedenken

Eylaes, de bittre noot ken deughd en vroomheyt krenken;

Ik wil dat niet behoort, ik wil dat niet mach sijn

De armoed, goede God, brengt qua begeert in mijn,

Ik, die van goet geslacht, van rijken als van vromen

Ter werelt ben gebracht en eerlijk voort gekomen,

Ik, die in eerbaerheyt, en deughd ben op gevoet,

Ia alle weeld gewent, mijn nootdruft bidden moet.

Ik, die nu vrundeloos, in armoed, en schanden,

Moet bedelen mijn kost, en dolen achterlanden;

Ben nu in d'hoogste noot die yemant hebben ken,
 Eylaes! ik haet den dagh dat ik geboren ben.
 Den naem van desen man die laet ik na om reden,
 En een verzierten naem sal fyne plaets bekleden:
 Ik noem hem Desideer, ten aensien hy verlanght,
 Dat hy in fyne noot een goede troost ontfanght,
 Doch 't scheen dat dat geluk op hem niet wilde komen
 Ten waer hy eerst noch had meer ongeval vernomen.
 Als Desiderius geen uytkomst vinden kost,
 Maer noch van huys tot huys sijn nooddruft bidden most,
 Ist op een seker tijt gebeurt dat sijn gedachten,
 Hem rieden dat hy souw een hooger kans betrachten,
 Hy die in dit geval, sijn quade sinnen voedt,
 Vervalt oock met het hert op ander luyden goet.
 Wat ken gebreck niet al, eylaes! te wege brengen,
 Gebrek ken inden menscheen quade lust gehengen,
 Hy die een seker huys, vint onder wegen staen,
 Gebruyckt een losen vont, en komtter binnen gaen,
 Daer woont een rijken man van Ioodtsch geslacht gebooren
 Dees spreekht hy aen, en leyt hem een verzoek te voeten,
 Oft vraeght hem yets het geen ik sekerlijk niet weet,
 Maer onder dit beleyt hy sijn practijken deedt,
 Hy saght de gaten deur, hy saght verscheyde delen,
 Bequamelijk om daer te rooven en te stelen,
 Hy vint gelegentheyt, en neemtse wel in acht,
 Doch stelt sijn voorneem uyt tot aende midder nacht,
 Als hy nu vande Iood sijn afscheyt had genomen,
 Is hy, dien selfde nacht weer voor het huys gekomen,
 Hy voeght hem op de plaets des daeghs by hem verspiet,
 Hy breckter door in huys, en niemant hoorter yet,

Al watter was dat sloop, dies hy sijn quade lusten,
 Ook garen had volbracht terwijl het alles rusten.
 Hy (die te hardé klopt, oft al te luyde breekt)
 Hoort datter binnen 's huys den een oft ander spreekt,

In 't kort hy staekt sijn doen, en vint hem vol beschroomen,
 En roept, o groote God! waer toe ben ik gekomen!
 Drijft dese gure sucht en dampen uyt mijn hert
 'k Segh dese quade lust, die my de ziele smart.

De Iood springt van 't bet, met all de huysgefunden,
 En komen daer sy hem in onmacht neder vinden,
 Een yder (op het hooght verwondert en bevreesft)
 Roep, 't is die Man, die hier op heden is geweest,
 De Iood, in plaets van wraek, doet alle middel plegen,
 En toont sikh inder daet ook dat hy is genegen
 Om onsen swakken vrundt te helpen in sijn noot;
 Hy die hem alle dienst en alle bystant boot
 Vraeght Desiderium, de oorfaek ende reden
 Waetom hy inde nacht komt in sijn huys getreden,
 Hy vraeght hem wien hy is, en waer hy comt van daen,
 't Geen Desiderius hem alles doet verstaen,
 De noot, seyt hy, my dwongh, door noot was ik gedreven,
 My tot dit boose werk, en valscheyt te begeven,
 Ey, vrunt vergeeft het my, en denkt dat armoed kan
 Berooven vande deught een alder vroomste Man.
 Als nu de Iood verstond hoe dat de saken lagen
 Heeft hy in dit geval hem loffelijk gedragen.
 Ik die aen u bespeur, seyt hy, een goet gemoed,
 En dat ghy neffens dien sijt deughdzaam op gevoed,
 Ik die u vrunden ken, kost uwe vader mede,
 Ik heb u hert en gront bespeurt uyt uwe rede,
 Ik, sal waer dat ik kan, in als u dienstigh sijn,
 En soeken door mijn gunst te sachten uwe pijn,
 Ik sal in dit geval u troost en vruntschap toonen,
 V misdaet door de noot begaen, op 't hooght verschoonen,
 Ik sal uwe alle dienst en rechte liefde doen,
 Soo lang ghy selver wilt, u van mijn gaven voen,
 Ghy sult, soo lang ghy wilt, hier in mijn huys verkeerren,
 En sonder dat ghy daer een stuyver sult verteeren,

O liefde, rechte liefd, o liefde ongemeen;
 Van duyfent Christenen, segh my, waer isser een.
 Dit doet een Ioodschen man, het Christendom tot schanden,
 Ist wonder dat Godts straf valt over onse landen?
 O Christen! spiegelt u, hoe sich een Iode quyt,
 Een Iode die den naem van Christo niet belijst,
 O Christen! die u hert af trekt van ware armen,
 Sie hier een Iode selfs daer over sich erbarmen,
 Een die geen Christen wet en kent, noch onderhout,
 Beschaemt het Christendom 't welck Christo toebetrouwt,
 Den loon huns zalicheyt! het ordel wil ik staken,
 Maer forge, 't Christendom, moet meerder straf genaken,
 De liefde heeft geen plaets, exempel heeft geen kracht,
 Vermaningh wort bespot, de deughde niet geacht,
 Berispen betert niet, aen wyfingh hoedt geen dolen,
 Ik segh noch eens sie toe, toe sien is ons bevolen,
 Elk Christen heeft sijn plicht, een plicht, die als een wet,
 In yder Christen hert van Christo is geset,
 Dat is alleen natuur, natuur die 't hert doet neygen,
 Na liefde tot ons selfs, als in geboren eygen,
 gelijk als eygen liefd, ons huysvest in het hert
 Alsoo wil Godt dat ook die selfde liefde wert
 Aen onsen even mensch bestet en op gedragen,
 Wie 't niet en doet, die soekt ook God niet te behagen,
 Exempel uyt Gods Woort, het geen de menschen leert
 Dat hy in liefdesich tot sijne naasten keert.

Deut XV: Cap. Ist sake datter yemant van uwen broeder, die binnen uwer stadt poorte wonen, int lant welcke de Heere uwe God u geven sal, tot armoede gekomen sal wesen, soo en suldy u herten niet verherden, nochte u hant niet toe sluyten, maer die den armen menschen open doen, ende hem lenen het geen dat ghy siet dat hy beboeft, keer u oogen niet af van uwen armen broeder niet willende hem leenen het geen dat hy begeert, op dat hy tegen u niet en roepe aen den Heer, ende dat u ter sonden niet gherekent worde, maer ghy sult hem geven, nochte ghy sult niet schalcklijck met hem leven in sijn noot te verlicht en, op dat de Heer uwe God u gebenedye, in alle tijden ende alle dingen daer, ghy uwe handen aen steken sult, daeromme soo gebied ick u, dat ghy uwe hant opent uwen beboeftigen broeder, die met u int lant verkeert.

Sie hier, o Christen mensch, een wet voor ons geschreven
 Een wet waer nae behoort het Christendom te leven,
 Een wet die onse lood al beter heeft geleert
 Als wel een Christen ziel die Christi liefd begeert,
 Een lood, die van my sal een eeuwich lof behalen
 Tot schant van 't Christendom, vol diergelijcke dwalen;
 Eē vroom, eē deugdsaem man om dat hem d'armoed raekt,
 Wert by sijn vrunden selfs voor deugh niet uyt gemaekt,
 Een vroom God vresend man beproevingh Gods ontfangen,
 Van vrunden wort gewenscht ter galgen op gehangen.
 Een vroom, een deugdsaem man van 't onluk neer getreen,
 Na alle smaet en spijt van sijn geslaght geleen.
 Een vroom, een deughdsaem man veel smaet en spijt genoten,
 Van yder mensch verdrukt, van vrunden uyt gestoten,
 Van yder ongeacht, en voor een fiel geschent,
 Vind in het eynde troost daer 's hem was onbekent,
 By vrunden uyt gejaeght, by vremden aengenomen
 By Christeneu verdrukt, by Ioden op gekomen,
 O Christen mensch, die u niet draeght soo het betaemt,
 Eylaes het loots geslacht de Christenen beschaemt,
 Als Desiderius in 't onluk was gekomen,
 Soo heeft hy sijne troost in God den Heer genomen,

Hoe

Hoe wel door hooge noot hy quaet te plegen foght,
 Nochtans fijn vroom gemoed kreegh nader achter docht,
 En heeft in 't minstendeel sich tot de daet begeven,
 Doch sonder defen Iood, hy haddet licht bedreven,
 Men seyde de noot brekt wet, en liefd verhindert quaet,
 Gelijk in dit geval de daet ons blijken laet,
 De noot had hem geperst tot lusten van te stelen
 Een Iode dat belet, door 't sijne mee te deelen,
 Indien der Ioden liefd, hem niet had by gestaen,
 Ia meerder als hem van fijn vrunden was gedaen,
 't Had lichtelijk geschiet dat hy hem had begeven,
 Tot meerder dievery, en ongodsaligh leven,
 Maer 't is gelijker wijs, een wijfen leeraer seyt,
 Wie yemant stierte ter deught, de deught bearrebeyt,
 En die op God betrouwt blijft nimmermeer verlegen,
 Al scheen hem ook de gunst van alle menschen tegen,
 Schoon yemant alle smaet ja selver onrecht schiet
 Soo hy in God vertrouwt, ten sal hem schaden niet
 Als Desiderius, woonachtigh by dees Iode,
 Al sijne toevlucht nam in het gebedt tot Gode,
 En bleef stantvast in die, die 't al geschapen heeft,
 En die ter rechterhant by God den vader leeft,
 Die spiegelt sich ten hoogst aen veler Christen sonden,
 En houwt sich aen de deughd van defen Iood verbonden,
 Te volgen 't gun aen hem de Iode had gepleeght,
 Hoe zalich is de deught die totter deught beweeght,
 Hy by sich selven sprak, hoe ongelijk ist leven
 Een Iode wijst my aen hoe ik my sal begeven
 Tot liefde; die den mensch fijn naften toonen moet
 Daer my in tegendeel mijn maeghschap anders doet

Als Defiderius een langen tijt van dagen
 fich eerlijk en vroom had by den Iood gedragen,
 Soo heeft de Iode zelfs fijn vroom gemoet bespeurt,
 Der halven hem veel gunst ook vande Iood gebeurt,
 't Geschiet op seker tijt dat hem de Iode telde
 Een goede somme Gelts die hy op winningh stelde
 Een seker Coopmanschap daer mede heeft gedaen,
 De welke hem naer wensch geluckigh is vergaen;
 Nu Defiderius veroorsaekt en verbonden,
 Tot alle dankbaerheyt deed alles wat hy konde
 En socht aen sijne waert, ja vader eer geseyt,
 Met alle eer en dienst te nemen fijn afscheyt;
 De Iode secht hem neen, ik bid wilt niet vertrecken
 Ik draegh yets in mijn hert, dat moet ik u ontdecken,
 Mijn geest en heeft geen rust, de ziele ongestelt,
 Een innerlijke strijt al mijn gedachten quelt,
 Ik volgh de Ioodsche wet, en leef na die geboden,
 Maer speur door hooger geest de dwalinge der Ioden,
 Ik kan de Ioodsche wet niet langer goet verstaen,
 De geest getuygt het my dat ik moet hooger gaen;
 Ik soek in errenst een geleert en wel ervaren
 Die my de gronden moght van 't Christendom verklaren,
 Als Defiderius (op 't hooght hier in verblijt)
 Met alle naerstigheyt sijn oeffent ende quyt
 Ten aensien dat hy was geleert, en wel bedreven
 Om reden vant geloof, en Christendom te geven,
 Na lang en breed verhael stelt hy een leering voor
 De Iode wert verlicht en geeft aen hem gehoor,
 In 't kort naer eenigh tyt is het so veer gekomen,
 Het Christelijk geloof dat heeft hy aengenomen

Sie hier een vremde ſaek, een wonderlijk bedrijf,
 Een ſaek die waerdigh is, dat ik ſe voort beſchrijf:
 O Chriſten! leſer, leer hier met een goet opmerken.
 Wat liefde niet kan doen, wat liefde niet kan werken.
 De liefde voed, de liefd, de liefd veroorſaekt deught,
 Gelijk ghy klaerelyk dat hier uyt leeren meught,
 't Is liefde die de Iood aen Deſideer beſteede
 'T was liefde, hy in noot ſijn naekte leden klee'dde,
 't Was liefde hy een faut ten beſten heeft gekeert,
 En niet de dolingh van ſijn even menſch begeert,
 't Was liefde, dat hy hem voor voordere dolingh hoedden;
 't Was liefde, dat hy hem van ſijne taeffel voedden;
 't Was liefde dat hy hem in noot heeft by geſtaen,
 't Was liefde, dat hy hem heeft van ſijn gelt gedaen;
 't Was liefde, die in hem de deughde deed beklyven,
 't Was liefde, die hem deed ſtantvaſt in deughde blyven,
 't Was deughde wederom dat liefde wiert beloont,
 Als Deſiderius ſich dankbaer heeft getoont;
 'T was deughde, als hy ſocht ſijn yver aen te wenden,
 Te leeren Chriſtum, die noch Chriſtum niet en kenden,
 'T was deughde, daer de liefd ſoo willigh was in macht,
 Dat hy de Iode heeft tot Chriſtendom gebracht,
 De Iode (nu bekeert) aen vaert het Chriſten leven,
 En laet ſich Chriſtelyk een ander name geven,
 Ats hy van ſyn geloof belydingh had gedaen,
 Wil hy niet anders ſijn genoemt als Chriſtiaen,
 Hoor! hoe het voordere liep, en hoe dat onder allen,
 Met Deſiderio de ſaek is uyt gevallen,
 Hy krijght daer onderricht van een die hem verſcheen,
 Als dat ſyn huysvrouw was de werelt overleen,

Hy die in dese sack geen groote droofheynt maecten,
 Vermits dat haer sijn smert in 't onluk niet en raecten,
 Hy die nu sijnde vry, van kinders niet belast,
 Hy, die noch jeughdigh is, doet dat de jonkheyt past,
 Voeght sich tot alle dienst met wel geneghen sinnen,
 Om al het hnsy gefin tot sijne gunst te winnen,
 En boven dien hy traght door middel vande deught,
 (Als sijnde wel begaeft met schoonigheyt van jeught)
 De schoone Isabel het maeghden hert te stelen,
 Die haer ook toont geneyght tot hem in alle delen,
 Soo dat de vader wert van dese onder recht,
 Geeft Desiderio aen Isabel ten Echt,
 O Goddelijk besluyt, nootwendigh sijn u werken,
 En wonder uwe macht gelijkmen kan bemerken,
 Leer, Christen ziele leer, dat liefde God behaeght,
 En wil dat yder mensch sijn nasten liefde draeght,
 De liefde oorsaect deughd, door liefde en door deuchden,
 Geeft God den Heer den mensch sijn zegening in vreugden,
 Tot slot van reden dient een woortje noch geseyt,
 De liefde brengt de ziel in staet van zalicheydt.

E Y N D E.

Natuur-

Natuur-lijke beweegh redenen ter deughden,

Ghestelt op de woorden ghe-
denkt te sterven.

AL wat de menschen doen, al wat de mensche plegen,
Geschiedt uyt enkel drift van innerlijk genegen;
Geneghenheyt (gevoedt door dagelijx gewoont)
Op heden inden mensch (als noodigh) sich vertoont;
De menschen stelden sich al oft sy noodigh moeten,
Om hoogheyt, en om staet, om gelt en rijkdom wroeten;
De menschen stellen sich met meerder last en vlijt,
Tot eer, tot edeldom maer van een korten tijt
Als wel tot edeldom, en eer van fulke saeken,
Die inder eeuwigheyt recht edel kunnen maken,
Dit by den mensch gepleeght, is misbruyk buyten reen,
De rechte edelheyt dat is de deught alleen,
De rechte edelheyt dats Christelijc te stryden,
Om Christi wille smaet en werelts oneer leyden,
De rechte edelheyt is datmen deughd betraght
En al 't vergankelijk van geender waerden acht,
De rechte edelheyt is datmen sich leer voegen,
In kleynheyt wel te vreen, met weynigh te genoegen;
De rechte edelheyt die moet alleen bestaen,
In saken die de ziel ter zalicheyt aengaen,
De rechte edelheyt ontstaet uyt kracht van reden,
En niet in ydelheyt die 's menschen harffens smeden

O mensch! als ik bedenk, en stel voor myn gedacht,
 Het misbruyk datter is in 't sterffelijk geslacht,
 En laet mijn innigh oogh op s' menschen leven dalen,
 Sien ik veel meerder als ik weet te achter halen;
 Ik speur dat niet en mensch hier op der aerden leeft,
 Die ook in syn beroep syn misbruyk niet en heeft,
 Ik sie, die selver deughd aen andren sullen leeren,
 Dat die somwylen ook van 't spoor der deuchde keeren,
 Ik sie ook menighmael dat die, die deughde prijft,
 De deught verstoot, schoon hy ter deughd een ander wijft,
 Die, die het toefien op een ander is bevolen,
 En hoet sich selven niet in ydelheyt te dolen;
 Die, die op swerelts troon als Goden syn geeert,
 En syn noch niet genoegh! het geen de tyd ons leert,
 Geen menschen hedendaeghs, het sy ook in wat staten
 Die met het haren hun oprecht genoeghen laten,
 Die over vloedigh leet in wellust, rijkdom, eer,
 Gunt het gemoed geen rust, maer leyt het aen op meer,
 Die min besit hoewel genoegh, heeft sorgh en vrese
 Om dat hy garen souw meer als syn meerder wese,
 Die weynigh heeft soekt veel, als hy 't bekomen heeft,
 Men siet nochtans dat hy in lust tot meerder leeft,
 Elk een wil meer als aer, en dat in alle delen,
 De Kray wil Arent syn, de knecht de meester speien.
 Den Coopman Conink syn, en d'onderdaen een Heer,
 Begeerte inden mensch loopt huydendaeghs te veer
 Eylaes, hoe woelt en wroet den mensch in aerfche saken,
 En soekt hier op der aerd sijn eere groot te maken,
 Wat worter list gebruykt by die, die sijn gemoed,
 En selfs het herte hanght aen het verganklijk goed,

Hoe doolt begeerlijkheyt op kromme omme wegen,
 Al eer dat sy haer wil in't hebben heeft verkregen;
 Als 't dan verkregen is en averchts vergaert,
 Soo wort het of mis bruykt, of wel onnut bespaert,
 De staet-sucht leyt het aen, en soekt sich groot te maken,
 En door sijn groote naem tot hooge staet te raken:
 En als 't na wil en wensch tot staet al is getreen,
 Soo is 't staetsuchtigh hert noch efter niet te vreen,
 Soo langh daer hooger is, sal hy na hooger stygen,
 Een andermans besit soekt hy voor hem te krygen:
 Soo yemant is gemeen in middel, macht, en staet,
 Men siet dat hy in pracht boven sijn meerder gaet,
 O mensch! verdoolde mensch! een les dient hier gesckhreven,
 Aen Alexander vanden Filosooph gegeven,
 Ik segh Diogenes, die deftrigh heeft geseyt
 ik ben een Vorst, ghy slaef, o groote Majesteit,
 Ten aensien dat begeert u nimmermeer laet rusten,
 Daerom zijt ghy een slaef, om dat ghy dient u lusten,
 Mijne lusten dienen my, ik dwingh, en drukse neer,
 En daerom is 't dat ik my selver acht een heer,
 O les, o goude les, doch weynigh diese leeren,
 Geen leeringh leertmen meer, als hebben en begeeren,
 Ik bid u aertsche mensch, dat ghy u oogen slaet
 Op 's werelts ydelheyt en wanckelbare staet:
 En op de broshet van dit kort onseker leven,
 Waer s' Alexander nu met al sijn macht gebleven?
 Waer hy die onder hem de werelt had gebrocht,
 Waer hy die door begeert na nocheen werelt socht?
 Waer zijn sy die Palleys en Keyser-rijk besaten?
 Eylacy, door de doot ontruymt, en nagelaten,

Schoon, datmen na fijn luft mach leven menigh dagh
 Ia menigh jaren lang fijn lusten plegen mach,
 Wie heefter hondert jaer op aerd fijn lust genomen,
 Wie is het seker tot de hondert jaer te komen?
 Genomen dat het al naer uwen wil geschiet,
 Ten eynde, sijnde ach wat ist een enkel niet,
 Wat is dan huys en hof, wat fijn dan land en erven?
 Wat baet het als de doot u eeuwigh die doet derven?
 Wat is dan alle lust die geen meer lusten vynt?
 Wat ist dan als het vlees tot stof en asch verdwijnt?
 Wat ist al hondert jaer fijn leven hier te leyden?
 Want ziel en lijf int eyndt die moeten doch eens scheidten,
 Wat ist, die lusten meer gediend als uwen Godt?
 Wanneer tot stof en as, het aertsche lichaem tot?
 Wat ist in staet en eer op aerd te glorieeren,
 Daer t vlees tot wurmen aes moet van t gebeente teeren?
 O staet sucht spiegel u aen haer, die fijn geweest
 In staet, voor uwen tijdt, door drift van yd'le geest,
 Waer sijt ghy gelt sught! vol van yver in t vergaren,
 Vervloekte gierigheyt die honghert, om te sparen
 En sobre nootdrift schroomt, maer woekert aen de lust,
 Waer sijt ghy, segh ik, die geen tijt verkiest tot rust,
 Maer hangt het hert aen t gelt, en swerelts ydel heden,
 Ghy inde overvloet met armoedt sijt te vreden,
 Vervloekte gierigheyt uyt quade lust gereelt,
 Sie uwen moeder hier in vaersfen af gebeelt,
 Sie hier van wat geslagt dat ghy sijt voort gesproten,
 En uyt wat vader gy u oorspronk hebt genoten,
 V moeder, quade lust u baerde uyt begeert,
 Als sy ongodlijk heeft met Saran geboeleert,

Een snoot en hels gefpuys uyt quade luft u teelde,
 Vervloekte gierigheyt! wiens futter is de weelde
 Gebaert van eene ftof, doch ongelijk van aert,
 Den een verteert onnut 't geen d'ander foo bespaert,
 O werelt! propte vol van diergelijke dwalen,
 O menschen! menschen wilt met reden achterhalen
 Dat gierigheyd en weeld dat groote overvloedt
 Het herte vanden mensch geen sint s gebruyken moet,
 O mensch! o aertsche mensch! wilt uyt mijn rympjes leeren,
 Tot matigheyd, u hert en u gemoedt te keeren,
 Toond liefde Christen mensch, en doet wat rede feyt,
 Legh af, ik bid legh af de qua genegentheyt.
 O mensch! verdoolde mensch ghy die in alle deelen,
 In aertsche lusten foekt met al u hert te spelen,
 Ghy die u even mensch af gunstelijk benyd,
 Sijn segen, sijn geluk, sijn welvaert, sijn profijt,
 Ghy die u even mensch, in armoed laet verlegen,
 Schoon ghy van Godt meer hebt, als ghy behoeft, verkregen;
 Ghy die u gelt veel meer tot hovaerdy besteed,
 Als dat ghy daer van uwen naekte broeder kleet;
 Ghy die veel liever wilt in overdaet u goeden
 Misbruyken, als daer van bedroefde armen voeden;
 Ghy! die in gulfigheyt veel liever godloos leeft,
 Als dat gy d'armen mensch yets wat om Gods wil geeft,
 Ghy, die veel meer besit als ghy behoeft, om leven,
 En selver niet en wilt u selfs, u nootdrufd geven,
 Ghy die veel gaert en spaert, ja dach noch nacht en rust
 Gy weygert de natuur de nootdruft, om die lust,
 Ghy raept en schraept by een, om maer de lust te peyen;
 En durft van d'overvloed geen eerlijk leven leyen;

Ghy die door woeker vilt u naesten tot het been,
 Ghy, die in pleyt het recht van reden doet vertreen,
 Ghy, die door woeker winst proceffen kund doen styven,
 Soo dat u minder moet verdrukt her onder blyven,
 Ghy die u even mensch perft, tergh, ja vilt en treet,
 Dat vaek een vroom ghemoet smoort onder sulck een leet.
 Ghy die u lusten peyt in uwe naestens schanden,
 Op krachten van het recht, met giffelen of panden,
 'T waer, dat ghy met recht, die saken wel vermeught,
 Maer overtreed de wet, en tergh van ware deught,
 Ghy die u bitre gal uyt spuwt aen alle kanten,
 Niet op u naesten mensch, maer eygen bloet verwanten,
 Wanneer door ongeval ghy eenigh nadeel lijdt,
 Ghy, die u hier in toont als oft ghy heyden sijt;
 In plaets van liefde, toont ghy boosheyd om te wreken,
 Men hoort in plaets van troost vileyne woorde spreken,
 Men quetst een vroom gemoed, met naem van dievery,
 Men schelt sijn eygen Broer, al oft een dieve zy,
 Daer nochtans eer en deugd hem in het herte wonen,
 Maer daer 't geluk mislukt, kan deughe niet verschonen,
 Als het geluk mislukt moet deugd een deughniet zijn,
 Dē deughniet gaet voor vroom, maer 't is in deugdē schijn
 De schijn en maekt geen daet, de daet blijft wel in wesen,
 Schoon d'ongeluckige als deughniet wert mispresen
 Onluk en breekt geen deugt, schoon 't ongeluk beklijft,
 Hy die de deughe mint int onluk deugdsaem blijft.
 Het ongeluk ontstaet uyt tweederleye saken,
 Nochtans het ongeluk en kan geen deughniet maken.
 't En zy des ondeughts lust het ongeluk bereyt,
 't Onluk is tweederley, dies isser onder seheyd.

Daer is wel menigh mensch tot ongeluk gekomen,
 Welk onluk uyt moetwil sijn oorspronk heeft genomen.
 Die soo onluckigh wort, die ist sijn deughniets schult,
 Maer ach, onreedlijkheyt de passie so ver vult,
 Dat men de reedlijkheyt nu langer niet wil plegen,
 Hoe dat met menigh mensch het onluk is gelegen
 Ghy die in u gemoed met Godt niet wel en staet,
 Om dat ghy, by u selfs op quade wegen gaet,
 Ghy die inwendigh sijt vol fauten en gebreken,
 Sult altijt op 't gebrek van uwe naesten spreken,
 Ghy die met loos beleyt u fauten over kleet,
 Verborghtse soo dat daer geen mensche van en weet,
 V moetwil werkt veel quaet verborgen voor de oogen,
 Noch hiet ghy vroom, schoon al u werken niet en doogen.
 Hy is een meerder guyt, en snoder vaek gestelt,
 Die selver voor een guyt somwyl een ander schelt,
 Ghy die tot hovaerdy en pronk lust sijt genegen,
 Ghy die ter weereit soekt de hovaerdy te plegen,
 En 't sterffelijke vlees, dit lichaem, ach helaes,
 Dat een mael worden moet verworpen wurmen aes,
 Met alle kostelheyt te pronken, en te cieren
 Op soo veel mode, ja soo veelderley manieren,
 Ey! matight u onmaet, en al wat sonden pleeght,
 Dat wensch ik, dat sijn door mijn rymerij beweeght,
 En slae sijn oogen op de spiegel van dit wesen,
 'K segh spiegel die den mensch behoort te sijn tot vresen,
 Sie hier een dorre doot, ontbloot van vlees en vel,
 Sie hier eens afgebeelt den hemel, en den hel,
 Sie hier een goeden geest door wien ten eeuwigh leven,
 De zalige by God den Hemel wort gegeven;

Sie hier een quaden geeft door Godts gegeven magt,
 Ter hellen in gevoert het Goddeloos geslacht,
 Daer duyvels beulen sijn, om lijf en ziel te plagen,
 Leer Christen ziele leer, u Christelijk te dragen;
 Bedenk in u gemoed, en spreek u selven aen,
 Dus sal het met den mensch ten dach des oordeels gaen,
 Dus sal eens Godes soon in heerlijkheyd verschijnen,
 Met eyndeloose straf verdoemde zielen pijnen,
 Den goeden sal het loon ter zaligheyd geschien,
 Dat oor noyd heeft gehoort, noch ooge heeft gesien,
 God sal den goeden daer het Hemels loon doen schenken
 Het loon dat niet en kan het smenschen hert bedenken,
 Een vreugde sonder eynd, een leven sonder dood.
 Een blyschap sonder pijn, een wellust sonder noot,
 Een vrede sonder twist, een vreugde sonder smerte
 Sal sijn by God bereyd voor d'uytverkoren herte,
 Hierom, o aerdschen mensch, u quade lusten mijd,
 En maekt dat metter daed ghy een goed Christen zijt.
 Op op, op Christen ziel, wild gy den hemel erven,
 Snijd alle sonden af, int hert gedenkt te sterven,
 Op dat wanneer de ziel eens uyt het lichaem scheyd.
 Dat gy het Hemels loon geniet ter zalicheyd.

S T E M.

STEMME: Engelsche Klockedans.

Ick ben ghedwongen
 Door soete min, te voeren liefdens stryft:
 Ach! Venus Jongen,
 Maeck doch myn sin, die sotte soetheyt quijt,
 Ik ly, ik stry in liefdens ongheneught,
 Mijn byen is mijn vreucht,
 Door schoonheyt van u Ieught,
 Die ghy in u ziele draeght,
 Ly en stry ik schoone Maeght
 Om u die 't al vermeught.

2. Twee vyandinne

Van groote kracht, bestryden my voor eerst,
 De een is minne,
 Wiens soete macht, my plaeght op 't alderseerst,
 Een vonk, een lonk, de tweed is die my quelt,
 Door minnelijck ghewelt,
 Noch voel ick my ontstelt
 Door de pijltjes waer mee ghy
 Voerd u lieve heerschappy
 Die my mijn hert bekuelt.

3. Dat zyn u ooghjes

Wiens lonkjes ghy, als pijltjes inde vlucht,
 Door minne-booghjes
 Wtschiet op my, met vruchteloose vrucht.
 Ghy raect, en maeckt my uwe slaef-Godin;
 Ghy voed en weygart min
 Dies stryd ik met myn sin,
 Vrees seyde neen, de hoop seyde jae,
 Liefde liefd op u gheue,
 Deugd-lievende Godin.

Eynde

De vyant die my plaeght
 Is af-keer van een Maeght
 Die trouwheyt liefden minne,
 Noch hopen te verwinne,

Der Poëten voor-spraeck.

Afgebeelt

Door A P O L L O.

H Et sterflijk gheslacht uyt menschlijk zaet gheteeft,
 En door het misbruyk in gewoonte, als vereelt,
 Verdoemt mijn Godlykheyt, en lastert myn gheboden,
 Niet als een heyligh, maer als een der helscher Goden :
 O sinloos misverstant daer reden holt van 't spoor,
 En daer de luste walght te gunnen my gehoor:
 't En is gheen schrander breyn in wetenschap door-slepen,
 Door wien myn eyghenschap niet wort te recht begrepen,
 't En is geen reedlyk hooft, 't gheen niet begrypen ken
 Dat ik tot nuttigheyt den menschen dienstigh ben:
 Poëten! u geslacht wel eer myn Godheyt eerden,
 Ghelyk my noch geschiet van wysen en geleerden,
 VVaerom van desen my een meerder eedt besteeft?
 Mits ongeleertheyt van geen wetenschap en weet,
 Noch kennis heeft van kunst, waer is de eer ghebleven
 Die men wel eertijts pleegh aen een Poët te geven?
 Verloopen eeuw! men heeft wel eer in uwen tijt:
 In dienstbaerheyt tot my betoont een meerder vlijt,
 Men pleegh op ander wijs te volgen myne wetten,
 Men pleegh op myn gebodt met meer ontsagh te letten:
 Men pleegh myn heerlijckheyt met meerder eer t'ontsien,
 Begroet en aengebeeen van wel-geleerde lien:
 Die door verloop van tijt, die eere met haer namen,
 En nu by 't heyligh Rey der Muse hun versamen.

't Breyn

't Breyn-loos gespuys, dat niet en doet dā schrolt en smaelt,
 Dat van geen kunst en weet, noch na geen wijs heyt taelt,
 Heeft met sijn plomp vergift de herten soo beseten,
 Dat nu Ian Alleman belastert de Poëten,
 Daer Poësy verdient gheheylight en ghe-eert,
 Mits dien sy fauten straft, en goede zeden leert,
 s'Is heyligh, mits sy wert door gheen practijck ghevondent,
 Maer van den Hemel selfs de menschen toeghesonden;
 s'Is heyligh mits op aerd soo kloeken geest niet leeft,
 Die door sijn gauw vernuft dees kunst verkregen heeft;
 s'Is heyligh segh ik noch, ten aensien sy met vreughde,
 Het sterffelijk gheslaght aenwijft de wegh ter deughde,
 s'Is heyligh, aenghesien sy met vermaken stight,
 En tot beschaemheyt brenghet de sonden in het light,
 Dies ik aen d' Amstel koom van boven af ghedreven,
 En wil den lauw'ren krans Poëten overgheven,
 Waer zijt ghylievers van het driemael drie gheral,
 Dat op Parnasi hooght onsterfflijk leven sal,
 Koom hier ontfangh van my bedoude roose bladen,
 Vergaert wt Floraes schoot, met Hipocreen beladen,
 Ontfangh, ontfangh van my een groene lauw'ren krans.
 En voerd met u gefangh de Musen aen den dans.

Daer zijn geen kunsten op der aerd
 Het sy hoe edel, en hoe waerd,
 Den mensch die kanse leren,
 Indien hy 't sal begeren.

Men aght het groot, en 't is ook veel
 Datmen door kunste van 't Pinceel
 Al watter is in 't leven,
 Ghelykenis ken gheven.

't Is veel, wel schryven met de pen,
 't Is veel men veele kunsten ken,

't Is veel te achter halen
 De wetenschap van talen.

Traght yemant dat hy wort ge-eert,
 Om dat hy rijk zy of gheleert,
 Indien hy 't is gheneghen
 Het wert by hem verkregen.

Wat kunst datmen ter werelt siet,
 Men leertse! maer de Rijn-kunst niet,
 Vergeefs ist hersen slypen
 Om Rijn-kunst te begrypen.

S T E M M E:

Gheswvinde Bode vande min.

IN dien ik had een Coninkx kroon
 Keyserlijke maght,
 Befat ik een vergulden troon
 Voerde Princen praght,
 Ach! ik souw, die alleen, waerde vrouw, gaen besteen
 Aen die,
 Aen die, segh ik, met wie
 Dat ik op der aerd,, wensch te sijn ghepaert
 Door opreghte trouw
 Die ik draeght tot mijn Iufvrouw.

Al heb ik Coninkx kroon noch rijk
 Keyfers heerschappy;
 Mijn trouwe liefd heeft gheen ghelijck
 Daer ik mede vry,
 Ik vertrou dat de jeught, schoone vrou meer verheught
 In 't gheen
 De liefde stelt te vreen,
 Dat is trouwigheyt,, die ô! soete meyt,
 Na weerliefde traght
 Door u deughd en schoonheyts kraght.

Verweende oogghes die mijn ziel
 Stookt in minne brandt,
 Dies ik voor mijn Godinne kniel
 Doe mijn offerandt
 Aen u leughdt, die mijn hert, voedt met vreugt, inde smert
 Van min,
 Die 'k lyd om mijn Godin,

Die

Die my hoopen doet ,, maer met vreesse voedt
 Dat liefs ongheval
 My in d' hoop bedrieghen sal.

Dies voeren hoop, en vrese stryt
 Teghens mijne min,
 Waer van ghy door u schoonheyt syt
 Oorsaek ô! Godin,
 Neem in aght mijn ghebeen, en versaght het gheween
 Ik bid,
 Iuffrouw verleent my dit,
 Neyght u jeught nae 't hert ,, dat door liefde wert
 Tot u deught gheleyt
 Door opreghte trouwigheyt.

S T E M M E :

Hoe legh ik hier in desen ellende.

EYlaes ! wat is de soete minne
 Dogh anders als een slaverny,
 Een woeste doolhof voor de sinne
 Hoe komt de minne dogh in my?
 Wat magh ik aen mijn selven vraghen,
 Haer schoonheyt doet my liefde draghen.

Ik min de deught in schoone leden,
 Dit is de oorsaek van mijn quel :
 Ik treur in duyfent treurigheden,
 Wanneer ik mijn voor ooghen stel
 De ooghjes die met lodder lonken,
 Mijn Iufvrouws schoonigheyt bepronken,

Wegh-Wyser ter Deughden.

Als ik aensie haer schoone wanghen
 Waer op twee roode roosjes staen,
 Ghekrulde lokjes overhanghen
 Soo prikkelt my de liefde aen,
 Ja doet mijn ooghen traentjes vlieten
 Om dese schoonheyte ghenieten.

Maer agh! maer agh! 't schijnt al verloren,
 Mijn trouwe liefde leyt als doot:
 Mijn zieltjen had haer uytverkoren:
 Maer agh! de keur brengt my in noot;
 Ja doet mijn steyen met mijn sinnen
 Mits ik u niet en magh beminnen.

Magh ik mijn Juffrou niet verwerven,
 En is haer schoonheyte niet voor mijn?
 Soo wensch ik door de liefde te sterven,
 In liefdens alderwreetste pijn,
 Wil sy haer gunst aen my niet gheven
 Soo lust my langher niet te leven.

Juffrou mijn trou sal ik doen blijken,
 Ten eynde van mijn droeve doot,
 Ik sal in liefde niet beswijken
 Al is de wangunst noch soo groot,
 Die my van u soekt af te leyen,
Wat Godt voght sal gheen Mensche scheyen,

Vaersfen aen den

RIDDER T. RODENBURGH,

Op sijn Spel van Vrouw Iacoba:

Verthoont in S C H O U B U R G H.

Als u Graefin mijn Heer, op bare zetel sat,
 En't Amstelsche Toneel seer heerelyk betrat,
 Als Vrouw Iacoba op de schoot van Borsel rusten,
 En Hertoch Philips uyt lust, te wreken soght die lusten,
 Verleenden ik mijn oor, en ooghe neffens dien,
 En heb dat deftigh overk met yver aenghesien;
 O! Ridder Rodenburgh, Hoe deftigh naer het leven,
 Hebt ghy het ongeval van u Graefin beschreven!
 Hoe menigh hondert ziel vervoegbden sich by een
 Als Vrouw Iacoba op ons nieu Toneel verscheen;
 Met welk een graeght en lust vergaep ten oogh en ooren,
 Om u Graefin te sien, om u Graefin te hooren;
 De maght is my te klein, de kunst mijn gheest ontbreekt,
 Om uyt te roemen't ghunt in Vrouw Iacoba steekt.
 Ghy Ridder Rodenburgh met reght mooght zijn gheheten,
 Pronk van Batavia, en Prince der Poëten;
 Een Hipocrene beek die rijmens vlieten stort,
 Waer in dat pit en mergh van kunst ghevonden wort.

Al waert dat al de Gooden my,
 Met d' alderfoetste leekerny,
 Van dagh aen dagh in Iovis troon
 Tracteren wilden by de Goon,
 En ik u vaersfen derven souw,
 Wat meent ghy dat ik kiefen wouw?

Of vaersfen die de Ridder maect,
 Of fauffen die de Goden smact?
 k Neem Ridders rijm vol leekerny,
 En achter 't ander pot spijs by,
 Geen Goden Neectat geeft het soet,
 Dat Rodenburgh met vaersjes voet.

N n n 3

Roden-

Rodenborgh aen sijn Gilde-broeder J. Krul.

U Heufheyt dringt mijn pen u heufchlijk weer te groetē,
 Want door weer-heufcheyt 'theufsch wy evenarē moetē,
 Is u mijn kennis lief, u vruntfchap my behaeght,
 En fo ghy neygingh tot mijn Kunst-vrouws werken draeght,
 Wilgerigh deel ik meed aen u 't gun fy magh werken,
 Als van de sleghst in kunst van God *Mercury* klerken,
 Doch, 't is ghenoegh dat ik mijn graghe wil betoon,
 En aen my meerder gun de pronk sijns lauw'ren kroon ;
 Mijn Kunst-vrouw pord my vaek tot hare soete beken,
 Wat is 't? helaes! de tijdt doet immer my ghebreken,
 De stonden die sy vrijt in 't rijfen vande Son,
 Vermits mijn waerde Vrouw de dagh-kriek 't rijpste von,
 Om 't voedt-ghedight met murgh haer fuyver toe te tellen,
 En vrughten vande gheeft op haer Autaer te stellen ;
 Het snootste dat my plaeght, het arghste dat my dwinght,
 Is dat mijn ampts-plight my die stonden gantsch af dringt,
 En houd my in 't ghewoel van hooffsche slavernyen,
 Die my beletten 't soet ghehoor der vryeryen,
 En 't strelende ghevley van mijn Kunst-vrouws ghepor,
 Soo dat ik vaken by mijn selven wreev'ligh mor,
 Mits tijdt gheen plaets verleent om soet te mercuferen,
 Dies, als 't gheheugh voor-beelt de tydens tijds verkeren,
 Versuft mijn geest, want ik wel eer de tijde sagh,
 Dat wt mijn penne drongh een vaersken yder dagh ;
 En een dan teelden veel, als d'aert der Poësie,
 Maer al mijn weeld is nu verkeert in hofferye ;
 Waer voor ik wensche vaek versellingh van de mijn,
 'k Segh mijn, mijn Gilde-broers, die Kunst-lievers zijn.

Gwarra,

Guyarra, die 't Mis-lof der Hoven heeft beschreven,
 Doel-treften, want hy al de Narheydt van 't Hof's leven
 Ervaren had, en hy die 't grondigh alles wift,
 Heeft nae mijn nordeel, minft in zijn berisp ghemift,
 Dit is het sefte Hof, daer ik in heb gheswurven,
 'k Magh seggen doch met schreum, maer aen u sal ik durven
 Vrymoedigh spreken wt, en seggen dat ik aght,
 Een Herders lot veel meer als Princens Hoven praght,
 Een Vry-heer wt sich selfs, en vry sijns geestens rusten,
 Want gheen staet gierigh-zught hem porden om te lusten,
 Nae hoogher als hy is, gheen Hoflijkheydt hem terghet,
 Maer d'Hemel hy alleen om graese bemden verght,
 Voor 't knob'lend lamm're vee, hy leert gheen vleyerye,
 Veel min beveynstheys gril, noch hoofs pluymstrykerie,
 Noch jae voor neen, noch neen voor jae, maer spreekt herts
 En dit, helaes ! men niet by d'Hovelinghen vond ? (grond
 „ Gheluckigh ik hem aght die in vergeten stilheydt,
 „ En nae 't vermoghen gantsch eenvoudigh sijne wil leydt,
 „ Hout voor zijn Hof, het bosch, voor wandel-plaets het velt
 „ Waer hy door het ghewoel des volcx niet is gequelt ;
 „ En vindt zijn herts rust in zijn Herderlijke woningh,
 „ Ja, 't best hy sich niet bind aen gunst van Prins noch Coning;
 „ Leeft op gheen yd'le hoop, noch 't onwis hy niet aght,
 „ Noch door beloft van gunst hy gheen ghenot verwaght,
 Mijn Kunst-vrouw op dit stof veel soude kunnen schryven
 Maer best, mijns dunkens is 't dat ik 't hier by laet blyven ;
 En antwoord op 't in-houd van u gheschreven brief,
 Ik merke dat u is mijn kennis waerd en lief :
 Doch soo lief, en soo waerd die kennis niet kan wesen,
 Of waerder heb ik u gheaght seer langh voor desen,

Want

Want ik u liefden, nae dat ik u werken fagh,
 Hier wt bespeurtmen wat een goet vernuft vermagh,
 Die hert en gheeft soo trekt als wy de vaersen hoorden,
 Gelijk de zeyl-steen dringht nae het geweest van 't Noorden,
 Want elk liefst sijns ghelijc nae Marcuristens aerdt,
 Hier om Vruyt KRUL, ik aght u mijne neygingh waerd,
 En wensche datmen moght t'saem mond-lingh redeneren,
 Want kunst lieverts door de kunst malkander leren, (weet
 't Gun d'een mist d'ander heeft, 't gun d'een vraegt d'ander
 En dees versellingh aght ik dubbel wel bestet;
 Die ik nu meeste mis, en meest toe ben gheneghen,
 Soo dat mijn kunst Vrou vaek wt stort een trane reghen,
 Haer vindende vervreemt, jae smoort in haer ghetraen,
 Mits 'hier geen g'lijkheyt vint: want kunst sy niet verstaen,
 'k Beken wel datmen vint hier mannen die veel weten
 En hoogh-gheleerden ook, maer daerom gheen Poëten,
 „ Vraeght yemand waerom datmen veel geleerden vondt,
 „ En schaers Poëten, hier op ik antwoordt terstondt,
 „ Hoe dat gheleertheydt spruyt wt leringhs les te horen;
 „ Maer een Poët die wort selfs wt natuur gheboren,
 „ 't Welk is een Hemels gaef, en geen les-leringhs leer,
 Dies ik Poëten geef alleen g'laurierde eer:
 En stel u in dat rey, ghelijc veel and'ren mede,
 Die meerder wt natuur als wt gheleertheydt deden,
 Ghy seght dat u kunst Vrouw haest baren sal een werk
 't Gun sy, wt liefd' tot my, opdraghen wil, ik merk
 U neygingh 't mywaerts strekt, dies ik 't dankbaer aenvaerde,
 En wensch dat mijn verdienst u liefde evenaerde;
 Want lief het my sal zijn, en vind ghy in my yet
 't Gun dienstigh u ken zijn, ik bidde my ghebiet,

En soo vrymoedigh ghy niet zijn kunt in 't ghebieden,
Of vaerdigher sal noch 't voldoen door my gheschieden.

Als V. L. feer gheneghen, RODENBURGH.

Op 't Slot van Nassau, den 23. October 1638.

Krul aen sijn Bataeffsche Apollo T. Rodenburgh.

U Ridderlijke ziel de heufcheyt in geboren,
Geeft aen mijn fwacke breyn, ô! kloeckē Ridder sporen,
Waer door mijn logge gheeft geheel aen 't hollen raekt,
En met een kreup'le pen dees lamme vaersfen maect,
Die ik den tytel gheef van stoffelose schimmen,
U lof te loven, waer vergeefs ten Hemel klimmen,
U Rijm dat waer volmaect, sloegh 't eene vaers niet mis,
Mijn Heer acht hem de minst, daer hy de meesten is,
V mis-slagh Heer, verdient dat ikse moet verschonen,
Mits 't is den lauw'ren krans om 't Ridders hoeft te kronen,
Wat eer sal ik u doen, ô! wel begaefden Man,
Die duysent-mael meer weet als ik begrijpen kan;
Die duysent-mael meer lof vereyscht als ik kan smeden
Met hamers van verstant op 't Ambelt vande reden;
Dit staek ik, en bedank u kunst-vrouw voor de eer,
Maer boven dien de wil des Ridders noch veel meer,
Die willigh my bedeeft met puyk van rijmers pronken,
En levert piten murgh uyt sijn rijm-rijke schonken,
Ten offerand ghestelt op 't autaeer van mijn sin,
Wiens soetigheyt ik zuyggh ter ziel en sinnen in;
V kunst-vrouw queekt mijn ziel met stroompjes uyt haer beken,
Wier ziels verquickings kragt mijn rijm niet uyt ken spreken,

O o o

Lief

Lief ist my, lieve Vrunt, dat ghy my vruntſchap draeght,
 Leet ist my, dat met leet ghy tijdt ghebrek beklaeght,
 Door plighen my ghemelt, om in de leckernyen
 Te voeden uwe lust van soete rymeryen :

Waer toe die krib'ge Feex gheen tijden missen ken,
 Dies ik u leet beschrey met tranen van mijn pen,
 Mijn gheesten draghen rouw, en treuren over 't sterven
 Der tijden, die u doen u rijmens tijden derven,

De tijdt, ik segh dien tijdt ! die u misgund een dagh,
 Dat mijn *Apollo* selfs een rijmpjen maken magh ;
 „O! wetten al te strengh voor geesten der Poëten,
 Hoe is 't gheluk, mijn Heer, soo seer op u ghebeten ?

Hoe heeft de slaverny op u soo grooten kragt,
 Dat nu ghy het Hoofs meer als 't Mercureren aght ?
 Wat vraegh ik ? Heer, verschoon mijn bot en plumpe vragen,
 Het komt de kloekers toe een swaren last te draghen,

Ik wil de Majesteit *Pannassi* voet-val doen,
 Ook selfs de Goon, op datmen haer met u versoen
 In wraek van wangunst door het weyg'ien vande tyen,
 Die u dat soet vermaek van rijmery benyen :

Ghy wenscht het gun ik wensch, u wenschingh is de mijn,
 Ghy wenscht met my verselt, en ik met u te zijn :

Wat waert een lief ghenot, wou 't luk my dat ver-eeren,
 Soo kost een sleghre Klerk eerst stijl van Rijn-kunst leeren ;
 Kon't zijn, het waer my lief, kent niet, ik wensch ghedult.

En hoop, dat ghy mijn Heer, my lijk'wel leren sult,
 Wat zijn u vaersen dicht ghepropt met stijl van segghen,
 Hoe destigh weet u gheest 't Hof's ydel wt te legghen,

Hoe smakelijk u rijn het lot des Herders prijsst,
 Dat blijkt in 't gheen u gheest met reden my aen wijsst ;

Het

Het is ghelijc ghy seght, *hy heeft sijns geestes rusten,*
 Die gheen staet-gier'ghe sought en port tot hooger lusten,
 Van meerder als hy is: ô! segghen wel gheseyt,

O! klene woorden waer in groot bedenken leyt;
 O! sauffen vol van smaek op graegh en leck're tonghen,
 Hoe wel, mijn Heer, heeft dit u Kunst-vrouw wt gesongen;
 Hoe valsch is 't neen voor 't ja, hoe snoot de ja voor neen,
 Dat leerd my u gedicht door spekt met murgh van reen;
 Hoe aerdigh bootst ghy af den Herderlijken woningh,
 En stelt hem boven 't Hof's çieraet, jae gunst van Coningh;
 Wel leeft hy die de hoop van 't on-wis niet vertrouwt,
 Maer die sich vergenoegt met weynigh om-slagh houwt,
 Hier mede sluyt ik, en op-offer dankbaerheden,
 Voor al de vreugden die my uwe vaersfen deden,
 Die, om dat ikke las, ô! Ridder, Vruendt, en Heer,
 Bied sleghte Herders dank voor Ridderlijke eer.
 U vaersfen my vergunt, ontfangh ik als mijn eyghen,
 Mits sy ghetuyghen zijn dat uwe gunsten neyghen
 Tot mijn onwaerdigheyt, wiens innighe begeert,
 Vaek om u by-zijn wenscht, op dat ik wierdt gheleert;
 Doch daer 't ghewenschte mist, en kan geen wensche baten,
 En by ghebrek van dien ik my ghenoechgh moet laten,
 Dies ik nu tot besluyt mijn rijmens offer doe,
 Send my doch nu en dan een van u rijmpjes toe,
 Kan ik u dienstigh zijn? ghy hebt maer te ghebieden,
 Wil-vaerdigh sal van my, Heer, u gebodt gheschieden,
Als d'een den ander dient soo raekt de vrumschap vast.
 't Ghebieden komt u toe, en my 't volbrengghen past.

Als zijnde V E. gheaffectioneerde J. Krul.

S O N N E T

Op het Conterfeytsel van T. Rodenburgh.

Als lust pinceel kunst dreef tot vreughd van geest en oogen,
 Om af te beelden 't Beelt en Ridderlyke gheest
 Des Ridders, die soo langh by levend is gheveest
 De soete Tspels van Minerva heeft ghesoghen;
 Heeft ons Parralius allenigh niet bedroghen,
 Maer selfs Apollo, die ghemaect heeft tot een Man
 Dees Ridder, wiens waerdy gheen kunst af-beelden kan,
 Mits by de Mufen by van jonghs is op getoghen;
 Soo yemandt wil bevijs van Rodenburgh sijn geest,
 Hy vindter duysenden, die maer sijn rijmen leest;
 Onnodigh tot sijn Lof een ydel rijm gheschreven,
 Onnodigh veer ghehaelt een op-ghepronkten schijn,
 Reght seyt de spreuk, goe Wijn behoeft gheen kranffselijn;
 Sijn overken zijn ghenoech om hem sijn Lof te gheven.

D I A N A E S M I N N E - S U G H T E N

Over 't verlies van haer kuysheyde.

S T E M M E :

Ach blinde Benghel.

ACh! bracke regen, droeve tranens vliet,
 Moght ghy beweghen, d'oorfaek mijns verdriet!
 Hem, die nae sijn ghesworen trouwe, op eed, noch eere past,
 Maer smoort mijn hertjen onder dese last.

Hoe

Hoe kunt ghy vlughten, trouweloos van mijn?
 Daer duyfent fughten, als ghetuyghen zijn,
 Dat ik op eedt van trouwe liefde u mins ghebruyk toe liet,
 O! valſche minne wat teelt ghy verdriet!

Van luſt beſtreden, van de min verheert
 Zijn deſe leden, door een Prins ont-eert;
 Mijn Maegde bloempjen is verwellikt, beſoetelt mijne ſchoot,
 O! Princen minne ghy broght my in noot.

O! minne luſjes, door mijn wil gheboet,
 Had ik met kuſjes nimmer u ghevoedt,
 En Princen geylheydt niet geleden, ſo waer ik vry van ſmert,
 Daer nu de minne pynight ziel, en hert.

O! droeve ſinne, als ghy over denkt
 Hoe dat de minne, eer en kuyſheydt krenkt,
 Soo diſtyleert het herte tranen, en ſchaemte doet vermaen,
 Dat ik te los ſijn luſt heb toe gheſtaen.

Hoe koſt ik lyen, dat een geyle handt
 Mijn quam beſtryen, op mijn Ledekant?
 Hoe koſt ik ſo veel vryheydt gunné hem die mijn kuyſheydt ſtal?
 O! minne, minne ghy broght my ten val!

Ach! wilje vlughten, door de diepe Zee,
 Hoor na mijn fughten, voer mijn hertje mee,
 Ey! fughjes wilt hem achter halen, ô! winden drijfſe nae,
 Tuygh dat met tranen ik beweene mijn ſchae.

*Vaer min voor trouwen gaet daer teelt haer ſoetheydt ſmert,
 Maer gaet de trouw voor min, ſoo teelt ſy welbehaghen;
 Als min ghenoten is, raekt trouweydt wt het hert,
 Doet alles op ſyn tijdt, want min voor trouw baert plaghen.*

S L U Y T - R E D E N .

Gelijc den dagheraet in 't oosten
 De droeve herten ken vertrooiten,
 Die of door de minne siekt te bedt
 Of door benautheyt sijn belet
 De slaep te gunnen aen de lusten,
 Om in de nare nacht te rusten;
 Ghelijc het kriecken van den dagh
 Na dat het onder duyster lagh
 De bruyne wolken door komt breken,
 Wt s' Hemels veniters 't hooft op stekē,
 En schiet op berghen, zee, en dāyn,
 De Stralen van sijn goude krāyn
 Die levend doode doen verreppeu,
 Ia al wat leeft sijn aeffem scheppen,
 De Velden met ghebloemde kleur,
 De kruyden met een Hemels geur,
 De boomen met bedoode bladen
 Ghepronkt met Hemelsche cieraeden,
 Ghelijckerwijs door dese vreught,
 Dē mensch in geest en ziel verheugt,
 Gelijk dees vreugden kunnen strecken,
 Om zielen tot Gods lof te trecken,
 Alsoo wensch ik dat mijn ghedicht
 Met soet vermaeck den leser sticht.
 En dat mijn rymen hier gheschreven,
 Een vrugt ter deugden maegen geven,
 O! God δ! schepper van myn geest,
 Indien ik ben te los gheweest
 Soo dat ik hier of daer yets mislen,
 Oft my in eenigh deel vergiften,
 Waer aen sijn yemint vindt geraekt,
 Soo bid ik isser yets ghemaekt,
 Dat reyne zielen moght besmetten,
 Gund my daer beter op te letten
 Wanneer dat ik na desen dagh,
 Weer nieuwe rimpjes schrijvē magh.
 O! Godt of soo mijn rym moght wesen,
 Dat al de gheene die het lesen,
 Dat die die 't hooren ofte sien,
 Magh nuttigheyt daer doorgeschien;

Sijn hier of daer verstroyde sinnen,
 Gheneghen tot onkuyfch beminnen,
 Is hier of daer een jeugadigh hert
 Geplaeght met geyle minnens smert;
 Wort hier of daer een hert ghevonden,
 Aensight van reyne liefd ghebonden,
 Is hier of daer een hert vol strydt,
 Om dat het door de liefde lydt,
 Gant dat myn rymen oft gedichten,
 Hier droeve quellingh wat verlichten;
 Gant Godt! dat dese rymery,
 Een ydel hert tot stighingh zy,
 En die in 't minne doolt magh leeren
 Daer door tot beter kennis keeren;
 O! Godt ik bid dat myn ghedicht
 Voor al mijn eyghen selven sticht,
 En dat ik selver migh beleven
 Het gheen ik and'ren heb gheschreven;
 Gā God! het geen ik heb gemaakt,
 Dat dat mijn eyghen herte raekt,
 Te weten dat ik my migh stellen,
 Na lust der sonden noyt te hellen,
 Dat ik mijn lusten traght te voen,
 Om aen mijn naesten wel te doen,
 Dat ik mijn herten al mijn sinnen
 Magh stellen Godt voor al te minnen.
 O! Godt dat ik mijn selven keer
 Tot al de deughden die ik leer,
 En daer ik and'ren aen wil prijsen,
 Met voorgaen haer diē weg magh wijfē.
 'T is yet dat hier de penne doet,
 Maer niet genoeght ist hert niet goet,
 'T is veel de wegh ter deught gepresen,
 En daer toe midd'len aen ghewesen,
 'T is veel segh ik, maer niet genoeght,
 Soo ik mijn daer toe niet en voeght,
 'T is veel, maer niet genoeght bedreven,
 De deught aen and'ren voorgeschreven,
 'T is veel, maer niet genoeght gedaen,
 Trek ik mijn selfs de deught niet aen;

'T is

'T is veel, maer niet genoeg, veel wetē,
 'T is veel, gheleert en wijs te heten,
 'T is niet ghenoech gheleert en wijs,
 'T is niet genoeg ik deughden prijs,
 'T is veel maer niet genoeg deugt plegē,
 Aen 't hert ist altemael gheleghen,
 Dies mijn ghebedt gheoffert wert,
 O! Godt verleen my sulc een hert,
 O! Godt verleen my sulke finnen,
 Dat ik niet hert de deugt magh minnen,
 Geen deughden tonen met de mont,
 Maer deughden in het hert gegront;
 O! Godt ô! schepper van mijn leden,
 Gun my een hert gheneyght tot vreden,
 Gun my een hert van suyver bloet,
 Een hert gheneyght tot alle goet,
 Een hert tot quaet doen noyt ghenegen,
 Een hert dat deughde soekt te plegghen,
 Een hert inwendigh niet besmet,
 Een hert dat op de waerheyt let,
 Een hert dat suyver wort bevonden,
 Een hert ghewapent voor de sonden,
 Een hert dat gierigheyt versmaect,
 Een hert het gheen de logen haect,
 Een hert dat wracklust niet kan lyen,
 Een hert om dronkenschap te myen,
 Eē hert dat schrik heeft voor dē hel,
 Een hert bevrijt van overspel,
 Een hert door liefden aenghedreven
 Om arme liens wat mee te gheven,
 Een hert inwendigh soo ghestelt,
 Een hert dat noyt sikh selven quelt,
 Een herte dat sikh immer stelden,
 Om mijne naelten mensch te schelden,
 Een hert dat in een anders val
 Sigh selven noyt verheughen sal.
 Een hert 'tgun toont dat Christen teken,
 Van yemants val noyt schande spreken,
 Een hert dat na de liefde trekt,
 Een hert dat tot medoghen strekt,

Een hert dat sikh na reen wil stellen,
 En over niemant oordeel vellen;
 Een hert dat wrack en laster staect,
 Als yemant in verval gheraect,
 Een hert dat laster soekt te myen,
 Al most het selver schade lyen.
 Een hert dat na de vroomheyt tracht,
 Gewilligh by ghebrek van maght,
 Een hert dat soo gestelt sal wesen,
 Behoeft geen laster schand te vresen,
 Een herte hier in wel voldaeln,
 Ken al het schelden tegen staen;
 Om sulc een herte te begeeren,
 Wil ik tot Godt mijn herte keeren,
 Met vleughels van begeerte vlien,
 Ten Hemel met ghebooghen knien,
 En doenden Heer mijn offeranden,
 O! Hemel doe mijn herte branden,
 In 't vuur van liefde stookt mijn ziel,
 O! Godt voor wien ik neder kniel,
 En offer u mijn gantsche leden
 In wierrook-brand van mijn ghebeden,
 Schept togh in my een reynen geest,
 Een hert dat voor u oordeel vreest,
 Een hert dat alle daegh magh buyghen,
 Om u mijn sonden te ghetuyghen,
 Een hert dat in opreghte boet,
 In sughten en in tranen vloet,
 Voorgaende sonden magh versacken,
 En nu een beter opset maeken,
 Mijn toevlught nemen tot den Heer,
 Tot Christum daer ik my toe keer,
 Die door sijn doot en bitter lyen,
 'T leet wesend hert van straf wil vryen,
 O! Christe Iesu Godes Soon,
 Op dat ik in u Vaders Throon.
Een Hemels leven moght verwerven,
 Voer ik de spreuk, *Gedenke te sterren.*

I. KRUL.

JOHN AN
W
D
W
W